

МОЛОДА УКРАЇНА

Ціна окремого числа — 30 центів

Молода Україна

журнал українськот демократичної молоді

Рік 4

ГРУДЕНЬ 1953 — СІЧЕНЬ 1954

Ч. 14 - 15

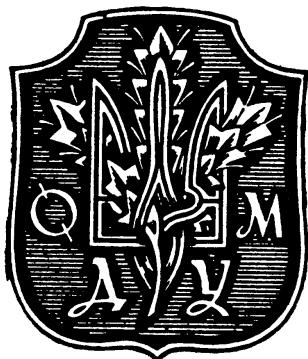
ЗИМА

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

У. Самчук — Король страх у Ваймарі; Ю. Дивнич — Три покоління української підсоветської молоді; Д. Соловій — Розгром Полтави; Дж. Кетлін — Чому Європа невтральна?

ТОРОНТО

TORONTO

МОЛОДА УКРАЇНА

Журнал

Об'єднання Демократичної Української Молоді

Редактує: Колегія

Головний редактор Б. Олексandrів

Заступники гол. редактора:

М. Дальний (Канада) і О. Смолянський (США)

Адміністратор І. Дубилко

В справах редакційних і адміністраційних писати на адресу:

MOLODA UKRAINA, 191 Lippincott Street, Toronto, Ontario, Canada.

Адреса нью-йоркського відділу редакції:

MOLODA UKRAINA, P. O. Box 49. Peter Stuyvesant St., New York, N. Y.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті й правити мову. — Статті, підписані авторами, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції.

Представництва

‘Молодої України’ закордоном:

В Австралії:

Mrs. O. Tkach
146 Suspension St. Sunshine,
Victoria, Australia.

В Бельгії:

P. Wlasenko
34 Rue Hamaide Hautrge
Etat (Hainaut) Belgique

У Великобританії:

Andrij Bondarenko
123 High St. Notting Hill Gate
London, W. 11, England

В Аргентині:

“Porohy”
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Яр Славутич — Новорічні думи
І. Качуровський — Точить камінь сльозу...

Г. Литвин — Два З’їзди
Дж. Кетлін — Чому Європа нейтральна
М. Д. — Говорить свідок з України
О. Підсуха — Знайдене щастя

Улас Самчук — Король Страх у Ваймарі

А. Легіт — У бору, На узлісся
С. Лом. — Метушня серед рос. імперія-лістів

Д. Соловій — Розгром Полтави

І. Лобода — **

Б. Осипович — Неспокійний чорний континент

П. Матула — ОДУМ США на основі свого третього З’їзду

Ю. Дивнич — Три покоління української підсовєтської молоді

І. Дубилко — Український Пласт у Канаді

П. Лимаренко — Лист до редакції

Б. Олексandrів — Відкритий лист до ред. П. Волиняка.

Книжки, журнали, фільми, хроніка.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

Яр Славутич

НОВОРІЧНІ ДУМИ

Морозна ніч. На видноколі
Ясна поблискую зоря.
Немов з душі останні болі,
Зриваю лист календаря.

І затихають спраглі рани,
Мінливих дум проходить рій.
Що принесеш мені, незнаний,
В громи сповитий Рік Новий?

Чи від кривавої знемоги
Достойну смерть за Рідний Край,
Чи бігдалекої дороги
В чужих земель чужий розмай?
Чи може там, над рідним полем,
Води нап'юся із Дніпра
І за вербовим частоколом
Обімуть мати і сестра?

Неси що хочеш. Я зумію
Прийняти радість і удар.
Тож, як палаючу надію,
Новий беру я календар.

I. Качуровський

ТОЧИТЬ КАМІНЬ СЛЬОЗУ...

Точить камінь сльозу,
І ріка набігає на рінь.
Вже смеркає внизу,
Вже долиною стелиться тінь.

А в горах монастир,
Світить сонце на бані церков.
Там ітиша і мир,
І любов, найчистіша любов.

Поспішаймо іти
Через простір вечірніх долин,
Доки сяють хрести,
Докичується благосний дзвін.

Не спочиньмо ніде,
Не забудьмо про зоряний клич,
Бо зі сходу іде
Невблагання, нечувана ніч.

Крадлькома в темноті
Будем села минати й міста...
Не згубімо ж путь,
Шо вказало нам сяйво хреста.

З НАГОДИ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО І НОВОГО РОКУ
ВІТАЄМО УКРАЇНСЬКУ НАЦІОНАЛЬНУ РАДУ, ІЕРАРХІВ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ, ЦЕНТРАЛЬНІ КОМІТЕТИ УКРАЇНСЬКИХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПАРТІЙ І ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ВВЕСЬ УКРАЇНСКИЙ НАРОД НА БАТЬКІВЩИНІ І НА ЕМІГРАЦІЇ.

ВСІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОЛОДІ БАЖАЄМО УСПІХІВ У ЙІ РОЗВИТКУ ТА НЕЗЛAMНОЇ ВІРИ В НЕДАЛЕКИЙ ДЕНЬ
УКРАЇНСЬКОГО ВІЗВОЛЕННЯ.

Центральний Комітет ОДУМ-у .
і Редакція „Молодої України”

ДВА З'ЇЗДИ

(За матеріалами пресових референтур ОДУМ-у США і Канади)

Г. ЛІТВИН

На Північно-Американському континенті цього року майже одночасно відбулися два одумівські З'їзди.

5-6 вересня в Нью Йорку відбувся 3-й З'їзд ОДУМ-у в США — і 31 жовтня та 1-го листопада в Торонто 3-й З'їзд ОДУМ-у Канади. Нью Йорк і Торонто. Ці великі міста Північної Америки були вугловими каменями нового демократичного руху української молоді на еміграції, пов'язаного з славною традицією української демократії з часів визвольних змагань і нашої державності 1917-1920 рр., з традицією безстрашних героїв Крут, СУМ-у і, нарешті, з традицією УПА, як найновішої форми збройної боротьби українського народу проти російсько-комуністичних імперіялістів та німецьких фашистів. Молодь, яка сьогодні зорганізована в ОДУМ-і, довго і терпеливо приглядалася до "героїчних подвигів" певної частини української молоді по таборах, без сумніву патріотичної і завжди готової віддати своє молоде життя за волю Батьківщини. Але вона, ця молодь, була сліпим знаряддям примітивних "таборово-державних" діячів, і з вірою, що робить "добре діло", слухаючи наказів "згорі", робила жалюгідні вчинки. Сьогодні ця молодь ревізує свої позиції і критично приглядається до своїх "покровителів", надіжнінників хаосу й безладя в українському суспільно-політичному житті на еміграції, які, на жаль, і досі використовують всякий аморальний елемент, сіючи розбрат і двоподіл. Сучасна одумівська молодь, приїхавши до вільних країн США і Канади, заявила, що далі не може пасивно приглядатися до цього безладя в час, коли наша поневолена Батьківщина не має змоги захищати свої інтереси у західньому світі,

коли російські імперіялісти на еміграції роблять все можливе для підрыву нашого визвольного руху, коли українська еміграція повинна об'єднати всі свої творчі сили навколо УНРади для успішної боротьби проти російсько-комуністичного імперіялізму, за визволення України.

І справді, за відносно короткий час, молодь, згуртована в лавах ОДУМ-у, виправдала себе, ОДУМ виявив свою життєздатність та великі перспективи на майбутнє. Це ми говоримо не для самореклями, бо ми свідомі своїх недоліків. Організовуючись, ОДУМ не мав "професійних" організаторів, що, зрозуміла річ, позначилося в початковій стадії діяльності ОДУМ-у, як брак дисципліни та організаційного досвіду. Але з приємністю можемо ствердити, що демократія в ОДУМ-і — не вивіска, що вся діяльність ОДУМ-у побудована на демократичних принципах, і хто цікавився працею ОДУМ-у та спостерігав перебіг з'їздів, той переконався, що це справді так.

Очевидна річ, що новостворена організація української демократичної молоді, набравши сили й розголосу, стала привабливим об'єктом для деяких коньюктурників, які завжди ласі на щось готове, бо самі неспроможні до чогось творчого, конструктивного. Вони ніколи не покажуть свого носа у грізну хвилю, коли на карту ставиться життя. Зате вони рухливі в "спокійний" час (не зважаючи на те, що за ними тягнеться довгенький хвіст нечистого сумління), вони є всюди і завжди виступають в ролі оборонців як не церкви, то демократії, то якоїсь інституції. Інколи ж виступають в ролі анонімних провокаторів. Цим разом вони намагались ви-

ступити в ролі рятівників ОДУМ-у в США від... УРДП, мовляв УРДП хоче опанувати ОДУМ. Молодь показала, що в ОДУМ-і нема місця для жодної афери, бо це непартійне об'єднання української демократичної молоді, яке не може бути прибудівкою жодної політичної групи чи партії, але завжди готове до тісної співпраці з тими, хто чесно й відповідально слугує інтересам визволення українського народу і стоїть за правопорядок в українському суспільстві на еміграції — і даватиме відсіч різним аферистам, як це вже показав 3-й З'їзд ОДУМ-у в США. Тут треба привітати рішучі заходи, вжиті 3-м З'їздом ОДУМ-у США супроти афериста В. Дубняка. З цього повинні зробити відповідний висновок різні "отамани" й "лідери", і не мати жодних ілюзій щодо ОДУМ-у. Два з'їзди ОДУМ-у, США й Канади, показали, що одумівська молодь стоїть на висоті своїх завдань і має надійні перспективи в майбутньому.

З'їзи сквалили дотеперішню діяльність ОДУМ-у та внесли ряд постанов і резолюцій. Головніші з них:

1. Одумівська молодь пересилає сердечний привіт поневоленому українському народові на Батьківщині, що ставить постійний всебічний спротив московському імперіалістичному комунізму. Зокрема одумівці вітають українську молодь в підяремній Україні та запевняють, що вони своєю увагою завжди з нею і прикладуть всіх своїх зусиль, щоб наблизити кінець її страждань і прискорити відновлення Української Самостійної Держави.

2. Одумівська молодь, що перебуває у вільних країнах США й Канаді, заявляє про свою повну підтримку демократичних урядів цих країн та щиро вітає закордонну політику США, спрямовану на підтримку визвольних змагань народів, поневолених московським комуністичним імперіалізмом. Одумівська молодь вітає Високопреосвященніших Ієархів Українських Церков,

Українську Національну Раду і її Виконний Орган, Український Конгресовий Комітет в США, Комітет Українців Канади та всі українські самостійницькі сили, які ведуть безкомпромісну боротьбу проти російсько-комуністичного імперіалізму. Рівночасно щиро дякує всім організаціям і особам за присутність на з'їздах, за надіслання привітів, цінні поради і щирі побажання.

3. Одумівська молодь на своїх з'їздах заявляє про свою всебічну підтримку українських національно-вільних змагань, керованих і репрезентованих у вільному світі УНРадою і її Виконним Органом та закликає всі самостійницькі організації до консолідації навколо УНРади.

4. З'їзди підтримують позиції українських самостійницьких організацій і установ спільної акції з поневоленими комунізмом народами проти російських імперіалістичних кіл на еміграції, та заявляють про свою готовність разом з усіма протикомуністичними силами вільного світу вести боротьбу аж до цілковитої перемоги над комунізмом і російським імперіалізмом.

5. Одумівська молодь на своїх з'їздах підтверджує щиру готовність до тісної, братерської співпраці з українськими національними молодечими організаціями, як також з усіма українськими самостійницькими силами та самостійницькими національними репрезентаціями поневолених комунізмом народів.

6. З'їзди осуджують всіх ренегатів і виломників з єдиного українського самостійницького фронту.

Резолюції і постанови суто одумівського характеру

1. З'їзди ОДУМ-у вважають великим досягненням створення Центрального Комітету ОДУМ-у і закликають всі складові частини одумівського руху в світі увійти в діловий контакт з цією найвищою установою ОДУМ-у та дати їй всебічну підтримку.

2. З'їзди стверджують, що Об'єднання Демократичної Української Молоді є непартійна молодечка організація, яка не позбавляє права кожного члена належати до якоїсь української самостійницької демократичної групи та засуджує дискримінацію таких членів за їхню ту чи іншу партійну чи світоглядову приналежність.

3. З'їзди закликають українську молодь взагалі, а одумівську зокрема, щоб вона побіч навчань в державних школах США й Канади пильно вивчала українознавство. Українські наукові установи, яким доля молоді не байдужа, будуть в цьому сприяти.

4. З'їзди доручили Головним Управам поробити своєчасно заходи для організації літніх осель для одумівської молоді. Якщо фінансова база ОДУМ-у не дозволяє придбати власного літніська, це потрібно зробити спільно з іншими молодечими, церковними чи асекураційними організаціями.

5. Новообраним Керівним Органам з'їзди доручають пожвавити діяльність і розбудувати ОДУМ на Північно-Американському континенті та всіляко допомагати одумівському рухові в інших країнах. Систематично тримати зв'язок з філіями шляхом висилання інструктивних листів, відповідних обіжників, відвідування філій членами Керівних Органів та подавати чвертьрічні інформаційні звіти філіям і ждати таких звітів від філій. Особливу увагу звертають з'їзди на створення юного ОДУМ-у, щоб під керівництвом досвідчених членів виховувати нашу дітвому в українському дусі.

6. З'їзди звертають увагу на дотеперішню незадовільну діяльність в культурно-освітній та фізично-виховній ділянках і доручають новообраним Керівним Органам усунути ці недоліки.

7. 3-й З'їзд ОДУМ-у Канади схвалює потребу щорічної зустрічі одумівської молоді й старшого громадянства США й Канади та рекомендує Головній Управі заздалегідь

робити підготовку до наступної зустрічі і порозумітися в цій справі з Головною Управою ОДУМ-у в США.

8. З'їзди схвалили діяльність видавничої колегії і дотеперішній напрям офіційного органу ОДУМ-у "Молода Україна" та підкреслили доцільність видавання "Молодої України" в майбутньому при співпраці молодих і старших журналістичних сил з усіх країн. З'їзди вважають конечним скріпити фінансову базу видавництва "Молода Україна" та постійно підносити рівень журналу, щоб він став передовим журналом не лише одумівської, а всієї української молоді на еміграції.

9. З'їзди доручають новообраним Керівним Органам розробити видавничий план в-ва "М. У." і створити фінансові можливості для видавання одумівської літератури ідеологічно-виховного характеру та літературних творів молодих авторів з тематикою про молодь.

Не обійшлося на з'їздах і без маленьких, трохи гумористичних в таких країнах добробуту, як США й Канада, фінансових курйозів. Не зважаючи на постійний розвиток ОДУМ-у й поширення його діяльності, частина одумівської молоді має не зовсім ясне зрозуміння важливості фінансових проблем ОДУМ-у. Це можна було зауважити на останніх з'їздах в США й Канаді. На з'їзді ОДУМ-у в Канаді дійшло до курйозної дискусії на тему: слід підвищити місячні членські вкладки одумівців з 25 на 50 ц. чи ні? Як не дивно, чи навіть гумористично, а кандидат на голову Головної Управи в останній хвилині зрезигнував, мотивуючи тим, що піднесення членських вкладок негативно відіб'ється на членстві. Після цього один з делегатів кинув дуже змістовну репліку: хто ж ми, - врешті, є? Організація пробоєвої української молоді, чи товариство інвалідів? Підібні міркування були також на з'їзді в США. Більшість вважала, що ОДУМ треба постави-

ти на самовистачальний фінансовий шлях, але були голоси й за дотації. Зрозуміла річ, що всякі фінансові дотації не були б здатними для кожної організації, а особливо для ОДУМ-у, що перебуває в стадії організаційного зростання. Але такі субсидії будуть доцільні лише при умові, що вони не зобов'зуватимуть до чогось, що суперечило б ідеям ОДУМ-у. Крім того, одержані від добродійних організацій субсидії потрібно розумно і чесно використати на розвиток організації, щоб ці субсидії не були "затишком" бездіяльності й непорозумінь. Найкраще і найпевніше фінансове джерело — невтомна праця, вона буде корисним заняттям для одумівців і забезпечить матеріальний успіх.

Тут потрібно зазначити, що виконання накресленої праці залежатиме у великій мірі від нашого фінансового стану.

З'їди обрали Керівні органи ОДУМ-у в такому складі:

У США:

Голова — Ігор Лисий.

I-й заступник і керівник юнацтва
Микола Степаненко.

II-й заступник і референт ідеологічних питань — Ю. Нагорний.

Секретар — Леся Нечипорук.

Фінансовий референт — Валентин Поливко.

Культурно-освітній референт — Яків Пилипенко.

Організаційний референт — Іван Павленко.

Референт преси та інформації — Олесь Смолянський.

Референт зв'язків — Володимир Мартинюк.

В Канаді:

Голова — Г. Литвин.

I-й заступник і референт преси та інформації — В. Вакуловський.

II-й заступник — Іван Гордієнко.

Секретар — Марія Боздик.

Фінансовий референт — Олена Світайло.

I. Лобода

**

Дивись! Метелик квітку пригортав
Нектар цілющий п'є малесенька бджола
Гірський потік камінням сивим грас
Застигла, прислухається серна...

Звиваються вужем стежки гірські,
безкраї
І грізно дивляться засніжені шпилі.
Ти йдеш і холодок під одяг заглядає
Втомивсь — спочинь на зрубаній сосні!..

Краса чарівна: гори, ліс, озера...
Чому сумний? Навіщо звій думої?
Поглянь! Кружляє пташка срібнопера...
А ось... пасе корови пастушок...

Я ж не перечу: зелень, прохолода...
Кліщами обрій — цього вам не збегнути!
І син степів махнув рукою — шкода!
В душі кипить чужини каламутъ...

Ляндек-Тироль
1947 р.

• Культурно-освітній референт —
Іван Наливайко.

Організаційний референт
Олег Сандул.

Референт спорту і самодіяльності — Микола Латишко.

Референт зв'язків — Юрій Охрим.

Закінчуєчи нашу інформацію, висловлюємо побажання, щоб Центральний Комітет ОДУМ-у, як найвища його установа, енергійно взявся до праці, координуючи одумівський рух по всіх країнах. Склад Ц. К. ОДУМ-у і розподіл функцій подамо в наступному числі "М. У."

Новообраним Керівним Органам бажаємо успіхів, а всіх одумівців закликаємо до дружності і наполегливої праці. Не боятися труднощів, вони були в минулому і будуть в майбутньому, але, як казав Шарпе — "Не кожне нещастя, що спадає на нас, є прокляттям; перешкоди, які ми мусимо поборювати, є часто нашим благословенням. Поборені труднощі не тільки вчать нас перемагати, але й гаррутуть до майбутньої боротьби".

Джордж КЕТЛІН

ЧОМУ ЕВРОПА НЕВТРАЛЬНА

Джордж Кетлін належить до найвідзначніших англійських науковців, письменників і дипломатів лівого напрямку. Він є автором книг "Принципи політики", "Історія політичних філософів", життєпису Ганді та ін. Викладав в університетах в Оксфорді, Яле, Гайдельберзі, Калькуті й Пекіні. Разом з іншими видатними науковцями редактував журнал "Реаліст". Народився в США, живе й працює у Великобританії. Належить до гарячих прихильників англоамериканського об'єднання, як основи світової федерації. Репрезентував Великобританію майже в усіх конгресах Руху за Об'єднану Європу. В останньому році був гостем пакістанського уряду, а також з доручення міністерства закордонних справ Великобританії відвідав Індію, Бірму, Індонезію, Малай, Австралію, Сіям і Цейлон.

Статтю "Чому Європа невтральна" подаємо з незначними скороченнями за журналом "Нью Лідер" з 2 листопада ц. р., як нашу відповідь на закиди, що мовляв, недоціннююмо рух за Об'єднану Європу.

Ред.

Рішаючими у війні є три традиційні фактори: людська сила, озброєння і економічні ресурси. З цих трьох — советський бльок переважає Америку в першому і, при важливості нової кермованої на віддалі зброї, зрівноважує в другому. Щодо економічних ресурсів, то цифри показують, що советський бльок може перегнати Америку в двох найближчих декадах. Коли ж говорити про ідеї чи ідеали, то треба ствердити, що перевага Америки в основному зрівноважується советськими методами пропаганди. Тому в боротьбі, принаймні поза межами Советського Союзу, час працює для Кремля.

Можливо, що демократія, привичена до комфорту, неспроможна зрозуміти динаміку сили, на рахунок якої треба віднести короткотривалість майже всіх демократичних режимів в історії. В майбутньому хто б не володів світом, буде володіти ним довгий час, і то не з причин загального пасифізму, а з причин суто технологічних. Режим, що тяжітиме на плечах людства,

зможе тривати так довго, як Римська Імперія, бо без уваги на страх і ненависть, які викликатиме, ніхто в атомний вік не зважиться платити страшну ціну за його повалення. Найближчі дві декади вагітні утриваленням образу світу на довгі часи.

У випадку загрози гітлеризму багато голосів зліва домагались превентивної війни ще поки німці дістали перевагу в озброєнні. Але в випадку сталінізму лише Берtrand Рассел поставив вимогу превентивної війни, та й то з обмеженням. Крім того в часи перед другою світовою війною були й інші способи виклику агресорам. Гарантії, що їх дала Великобританія Польщі 1939 р. без можливості прямої допомоги — це й був жест, що прямо викликав нацистів. Так це розуміли тоді. Також ембарго Рузвелта на японські товари не було встановлене з метою примирити Токіо. Якщо б такий калькуляційний виклик застосувати сьогодні, США мусіли б поставити питання: на кого ж можна їм розраховувати? І відповідь звучала б: практично ні на кого.

Франція й Італія — це овочі, готові кожної хвилини впасти. Можна б сказати: хай варяться в своєму сосі національної ненависті. Але там, як і в Ірані, Кремль мішатиме гірцік довгою ложкою своїх п'ятих колон. Силою історичної іронії Німеччина і Японія є, мабуть, найнадійніші. Німеччина — це, мабуть, єдина в Європі країна, яка в зударі з советами могла б прийняти бій, без страху бути переможеною саботажами у власній індустрії. Католицькі партії Італії і Франції могли б дати допомогу, якщо б відважились, але чи відважаться? Чого багато французів дійсно бажають — це повороту до потрійного союзу (Франція-Англія-ССР. — Ред.) та зв'язаної з ним рівноваги сил. Французько-росій-

ський договір про взаємодопомогу проти німецької агресії ніколи не був уневажнений.

В Азії ключем неспокою є Китай. Якщо б Америка дала вчасну допомогу Чан Кай Шекові, замість домагатися від нього коаліції з комуністами, була б тим самим викликана не тільки історична рівновага проти Японії, але й на стратегічно найслабших советських кордонах стояла б традиційно проамериканська сила Китаю. Це додаткова іронія, що сталося якраз навпаки.Сталось це частинно тому, що Франклін Рузвелт волів позбутися Чан Кай Шека (колишнього "бліскучого борця проти фашизму"), щоб догодини генераліссімусові Сталінові, частинно тому, що проти Чан Кай Шека виступили з інтригами деякі американські публіцисти і генерали, типу Стілвелла. Вогонь пропаганди про "Чан Кай Шека, корупційного фашиста", поширився пізніше на Великобританію, діставши тут додаткове посилення з кіл торговельного капіталу, які надіялись на "розподіл" Китаю. Там, де не міг нічого зробити Бородін (советський висланник у Китаї—Ред.), допомогла ця пропаганда.

У Великобританії сьогодні панує просто однозідність поглядів проти втягнення в загальну війну з приводу Кореї. Не ставиться питання, як у Кенії щодо "мау-мау", щоб Мао піддався "на наших умовах". Оскільки в 1938 році у Великобританії рішуче недоцінювано мілітарної сили Росії й свідомо недоцінювано сили Німеччини, щоб мати надію на перемогу в разі конфлікту — сьогодні, в цілому, поширене значне перецінювання сили советів. Поширений страх, що, спровокування цієї сили в будьякий спосіб означало б повну поразку. Тому англійці воліють політичний "пат", ніж "шах і мат". Ясно, що всі визвольні рухи послідовно Великобританією недоцінюються.

Вважаю, що було б очевидною політичною смертю для кожного британського лідера домагатися повної

співпраці з політикою державного секретаря Дж. Ф. Даллеса. Черчіла навчила лекція з виборчих настроїв у 1945 р. і він... воліє бути речником "розсудливості у відношенні до росіян".

І це зовсім не тому, що Великобританія є просоветською. Навіть найлівіші лейбористські посли у парламенті підписали резолюцію в захист берлінських робітників, придушуваних советськими танками. (Треба відзначити, що критицизм відносно советів піднісся в Англії тоді найвище). Навіть ті, що нераз говорили про Сталіна, як про пріємного приятеля, "коли вміти з ним поводитися", після його смерті признали, що він зовсім таким не був. Але одночасно вони прийшли до дуже бажаного ними висновку, що з смертю Сталіна вмерла і його політика.. Ніхто, звичайно, не вірить у добродійність Маленкова, але ці погляди поширені просто тому, що країна одностайно наставлена проти війни...

В цілому настрої у Великобританії сьогодні досить подібні до настроїв, які були поширені в Америці 1939 року. У випадку війни ця країна майже однозідно дасть Америці "всю допомогу, за винятком війни", і це максимум. (Не почуєте сьогодні в Лондоні навіть таких голосних домагань преси, як тоді в Нью Йорку, що, мовляв, "хтось" мусить чинити опір).

З уваги на американські національні інтереси, загально панує погляд, що Америка повинна "воювати сама", особливо на Далекому Сході. Бо легко ген. Бредлі сказати, що повітряний напад на США чи на Росію було б тяжко здійснити „великими далеко-летними літаками через північний бігун", але, "якщо б нам нав'язали війну, то з баз на територіях наших союзників ми могли б вдаряти в самі вразливі центри комуністичної сили". Для мешканців Парижу чи Лондону, які не бажають бути гарматним м'ясом для політики, вирішуваної в іншому місці, ця завага катастрофальна.

Вони воліють бачити Америку в огні першою. Тому сумнівним є, чи Атлантійський Пакт вартий паперу, на якому він написаний, бо він творить ілюзію безпеки, яка не існує.

У Великобританії чи Західній Європі бракує загального почуття будької небезпеки з боку Маленкова. Таке почуття небезпеки, чи хоч би обурення, ще треба збудити. На советські концентраційні табори реагують зовсім не так гостро, як реагували на Брунатну Книгу про терор Гітлера. Сьогодні кожний уряд в Європі був би популярний, якщо б забезпечив виведення американських військ з континенту. Щодо Об'єднаних Націй, то можна сперечатись, чи при ревізії їх статуту в 1955 р. ОН повинні стати практичним об'єднанням анти-агресивних націй для введення в життя правопорядку, чи тільки штучним об'єднанням націй для неозначеніх вічних дискусій. Але виступити з ОН було б для нас катастрофою. Це тільки використала б советська пропаганда, як атут проти "американського агресора". Ліпше, щоб совети збралися геть.

Для автора цих рядків, що ціле своє життя вірив в Атлантійське Об'єднання, в Об'єднану Європу, в Об'єднані Нації як шлях до Одного Світу, про ці речі тяжко й справді неприємно говорити. Але нема рациї дурити себе, що європейські виборці є іншими, ніж є насправді. Спроба "продати" американську ідею потерпіла остаточну поразку, частинно тому, що було забагато вагань і затримок, частинно тому, що існує багато дуже різних американських ідей. Не враховуючи розлючених марксистів і консервативних шовіністів, багато жуйних філософів в Європі готові заявити, що совети (коли "правильно їх розуміти") не більш аморальні, ніж будьхто інший, що кремлівці є корисною "щукою в ставку" і що для знаючих дійсний стан речей всякий опір проти них всеодно нічого не вартий... І треба тоді ви-

знати, що політика, якій я особисто посвятив більшу частину свого життя, не може захопити виборців; будьмо "реалістичними" в альтернативах.

Завжди будуть такі, що захочуть очолювати третю силу, чи серединний шлях. Кожний схоче бути лідером (для цілої Західної Європи) в будуванні нової рівноваги сил. В наслідку це означатиме будування коаліції проти Америки, як нової домінантної сили, і нацьковування проти неї Росії. Вкінці ця третя сила не буде все-європейська; радше кожна країна піде шляхом своїх націоналістичних інтересів. Що вийде з цього — це вимоги невтральності і обмеження сили Атлантійського Пакту.

Можна б сказати, що це послабить національну безпеку цих країн, але фактом є, що в них нема почуття небезпеки — за винятком небезпеки бути втягненими проти власної волі в світову війну через політику Вашингтону, якої ці країни не контролюють. Їм авторитетно заявлено, що війни не буде й вони забули застереження та обережність, що супроводять такі декларації. Тому половині російської мирової пропаганди вірять. Європейцям неприємно усвідомлювати факт, що хто здобув владу силою, ніколи добровільно від неї не відіде. На континенті ні в кого нема бажання бути "визволеним" знову. Краще майже все інше, ніж це — говорить француз.

Можливо, найкраще було б для Америки менш покладатись на Європу і задовільнитись її невтральністю, в надії, що громадська думка Європи буде за Америкою у всьому, крім війни. Всякий советський натиск на Європу в бік війни, після довгого дружнього говорення про мир, чнеминуче викличе реакцію в цьому напрямі. Важливо, щоб Америка не пропустила нагоди, а старалась докласти всіх зусиль для унапрямлення ідей, за якими стоять світова опінія.

М. Д.

ГОВОРІТЬ СВІДОК З БАТЬКІВЩИНИ

Ми з чистою совістю рекомендуємо нашим читачам орган ЗП УГВР "Сучасна Україна", як часопис з найкращим літературним додатком. Рекомендували б "Сучасну Україну" як часопис взагалі, якщо б наші погляди на воюючу Україну і на завдання української визвольної політики закордоном не розходились так кардинально з поглядами редакторів "Сучасної України". Суть цих розходжень усім відома. Середовище "Сучасної України" запевняє, що воююча Україна — це в першу чергу ОУН-УПА-УГВР і що нам непотрібна жодна консолідація визвольних сил на новій базі. Ми ж уважаємо, що цей погляд з значими застереженнями міг бути правильний у 1944 році, але що з того часу сталися величезні зміни як в Україні, так і на еміграції, і що цих змін не можна не бачити.

Вважаємо, що в умовах советського режиму сьогодні всяка збройна централізована боротьба згори засуджена на поразку, що УПА давно демобілізована, що боротьбу проти російського окупанта веде весь український народ передусім у ділянках політичній, культурній і економічній і що вплив ОУН-УПА-УГВР на цю боротьбу не більший, ніж вплив будь-котрої іншої партії на еміграції. Звідси наша категорична вимога консолідації всіх українських визвольних сил на еміграції на базі Української Національної Ради, що є єдиним надпартийним речником визвольної боротьби всього українського народу. Правильність наших позицій була змущена врешті підтвердити й сама редакція "Сучасної України", вмістивши у 22 числі надзвичайно цікаве звідомлення одного з найновіших втікачів про становище в Україні. З великою приємністю перевдруковуємо це звідомлення майже повністю:

З притаєним віддихом, з напружену увагою, щоб не пропустити ні одного слова, — ~~ні~~, не слова, навіть подиху дорогої батьківщини, засів весь редакційний колектив нашої газети, щоб послухати оповідань інж. Петра (так будемо його звати в нашему репортажі), який на початку цього року, в березні, перешов кордон, щасливо відбув ряд пригод і обов'язкових карантенів і врешті загостив до нас.

Ген за Урал,

до вугільної копальні попав інж. Петро по брідській битві. На копальняні роботи поїхав інж. Петро уже не як вояк І-ої УД, а як "подозрітельне ліцо" — як особа, що подає, ніби вона була змобілізована до копання окопів. Табори перевірки на Уралі, голод, холод і багато щастя — і Петро вже працює глибоко під землею, як бурувальник. Працює тяжко, перевиконує норми, стає "фахівцем-бурувальником"; в 1946 р. його звільнюють з полону. Ще якийсь час працює добровільно в копальні, щоб сяк-так приодягтись, а з кінцем 1946 р. він уже на батьківщині, в одній із західних областей Української Республіки. Від січня 1947 р. Петро працює в інженерському фаху, на рік виїжджає до Києва, щоб пройти спеціальний фаховий інженерський курс, вертається на старе місце праці, а незабаром перебирає відповідальний пост за свою професією на щаблі області. Ця функція дає йому змогу часто подорожувати по всій Україні, бувати в Києві, Житомирі, Одесі й Кам'янці, не говорячи вже про Львів та інші обласні міста західної частини України. Також має нагоду кілька разів, по кілька місяців, перебувати в Закарпатській області: в Ужгороді, Мукачеві й Берегові.

"Великі зміни

сталися в західних областях України за останні десять років", — розгортає своє оповідання інж. Петро. — Навряд чи відзначали б перебуваючі на еміграції українці свої села і міста, де вони народились і зросли". Докорінно змінився перш за все зовнішній вигляд українського села, а також і міста! В Західній Україні і на Закарпатті вже повністю проведена колективізація, а разом з тим довершено зруйнування колишнього українського села. Немає, як було колись, поруч мешканських будинків — економічних, не стало й садів. Аж під вікна хат росте картопля на колгоспному лані. Колгоспники — це раби, найнижчий, найбільш упослідженій стан у советській економічно-соці-

яльній драбині. Це і є причиною мансової втечі сільського населення на промислові виробництва, до міст, де життя все ж таки легше, ніж у колгоспі.

Рух не менший, як у Мюнхені

Великі зміни сталися в західноукраїнському місті. Воно вдвоє, або навіть вчетверо, збільшило своє населення, поширило житлову площину, в ньому постав ряд нових виробництв, великих заводів. Це стосується головно таких міст, як Дрогобич-Борислав, де тепер концентрується нафтовий промисел, і Стрий-Дашава та околиця, що вкрита тепер "вишками", етажними житловими будинками, ну, й очевидно робітничими клубами. Прокладено газопровід Дашава-Київ, продовжено покриту чорним асфальтом автостраду зі Львова до границі Української Республіки в Закарпатській області. Автострада, як на большевицькі відносини, плекана, на ній можуть вільно їхати поруч три автомашини. Автомашин тепер багато, — тягарових, а останніми роками й особових. Рух машин у Києві чи навіть у Львові нічим не поступається рухові на мюнхенському Карлспляці, що, як відомо, є найбільшим з усіх міст Німеччини.

Зовнішній вигляд міст, може, навіть покращав і змодернізувався, — скажемо, упромисловився, хай і на большевицький спосіб. Не покращало тільки життя робітника, що і далі заробляє від 350 до 400 рублів, тоді як кіло чорного хліба коштує 1,70 руб., білого — 2,50, чоловічий костюм — 600-1,000 руб., кіло м'яса — 19-22 руб. Краще забезпечені фахові робітники, головно гірники. Заробітна платня інженера — залежно від кваліфікації і міністерства, в якому працює — від 1,200-1,800 руб. на місяць.

Ненавидять режим і його носія — росіян

Ця ненависть найбільш помітна на селі. Вона, за словами інж. Петра, навіть більша на центрально-східних землях, хоча взагалі ніде її не бракує.

Населення України ідентифікує большевицький режим з російщиною і росіянами. "Мені, — продовжує інженер Петро, — як уроженцеві однієї з західніх областей, здавалося, що центрально-східні українці якось "призвичайлісь" уже до "старшого брата"; я ніколи не сподівався, що там стільки ненависті до росіян. Вона стала там другою вдачею людей, вона скрита, притаєна, але тим більше завзята". — Наш оповідач відвідував, бувши в Києві, свого земляка, участника залізничних курсів міністерства шляхів. На 45 курсантів було 5-7 росіян, решта — українці з різних областей України. Це були відмінники, що їх кожна область, по

одному чи по два, висилала на додаткові курси, що мало вможливити їм фахову кар'єру... Курсанти-росіяни були групою для себе. Не треба було аж надто пильно приглядатися, щоб помітити, що між ними і українською більшістю існувала якась невидима "стіна": тут були "свої", там чужі.

Модерний тип української людини

постає тепер в Україні. Це людина, що перш за все знає, хто вона така за національністю. Це знає не тільки житель Полтави, Житомира і Станиславова; це так само знає дівчина і хлопець Буковини і Закарпаття. Незвичайно цікавим є процес повної українізації в закарпатській області. Відомо, що там до війни був поширений московіфельський рух і розповсюджувалась назва "карпатогорс". Сьогодні це належить так само до історії, як і колишнє галицьке московофельство. Куди інакше виглядає справа з молоддю. Вона знає вже тільки одне — вона українська. Це для неї самозрозуміле! Чужі їй натомість ремінісценції з часів Франца Йосифа чи Масарика. Вона живе на просторах своєї української батьківщини, студіє в Києві чи Львові, її українськість для неї така бездискусійна, як американськість молоді з Цінциннаті чи німецькість учня з Франкфурту.

Поруч, з національною свідомістю зростає відчуття принадлежності до Української Республіки. СССР десь далеко, там, у Москві, а тут Україна, своя республіка, хоч і оpanована в даний момент російським большевизмом.

Середній стан

Характерною рисою сучасної України є великий зріст українського середнього стану. Він особливо помітний в західніх областях, а також і в південнозахідній, закарпатській. Як твердить наш розмовець, процес українізації міст зробив в останні роки феноменальні поступи. Почалося втечею з сіл. Сльозами і кров'ю, завзяттям і ненавистю до ворога напоєний шлях українізації міст. Але вона проведена, вона сьогодні вже факт. Сьогодні українська мова панує всевладно у Львові, Стрию, Дрогобичі, Тернополі. У Львові, наприклад, російську мову чути тільки зрідка, а польська взагалі щезла з вулиць. Хто ж це ті, що говорять у Львові чи в іншому більшому місті по-українськи, хто ці жителі міст? Це люди, що добре знають своє національне "я", це колишній актив нашого села. Він тепер у місті і він там зостанеться. Це елемент активний і здібний. Він втискається на всякі функції, він іде в адміністрацію і на виробництво, він студіє, вчиться, здобуває позиції. Очевидно, щораз нові русифікаційні методи окупанта тут і там паралізують цю

українізацію, але стимати її він не може.

Клич - став дійсністю

Соборність українських земель стала самозрозумілою річчю для кожного громадянина Української Республіки. Сьогодні вона стала реальною, буденною, намацальною дійсністю. Соборність стала чимсь таким конкретним, як конкретним було в устах нашого оповідача вживання таких термінів, як "наша республіка", "наше міністерство", "наша столиця" і т. д. Сучасна українська молодь західних областей вже не вміє думати категоріями Галичини чи Закарпаття. Вона живе реальним життям простору від Тиси по Дні, вона їде із Стрия до Києва і сприймає це, як щось абсолютно зрозуміле. Постають категорії всеукраїнського думання, закріплюється всеукраїнське, соборницьке сприймання і реакція.

I коли батьки воювали ще за реалізацію "політичної фантазії", то діти захищатимуть, якщо хтось схотів би колись це заперечувати, всеукраїнський зміст їхнього життя і напевно не пожаліють крові в боротьбі за те, що стало для них їхньою власністю.

"Ніби яким правом?"

сказав нам наш співрозмовець, коли ми спитали його, як поставиться український народ до плебісциту в питанні федерації з Росією. Вияснююмо справу, говоримо йому про спроби деяких американських "приватних кіл" і ще раз просимо висловити свою думку. Інж. Петро говорить, що зустріч з українським світом по той бік завіси переконає всякого, що на кепські жарти тепер в Україні немає місця. Всяку реставрацію версальського типу чи інший виплід мудrosti "тоже спеців" він відкине, рішуче відкине. Хіба треба ще раз пригадувати приклади з минулого!.. Але настоюємо, щоб гість все таки висловив свою думку в справі плебісциту, і дістаємо відповідь дослівно таку: "Можете спати спокійно, 98% українського населення скаже своє тверде так: воно за самостійність і соборність української держави."

Так виглядає Україна сьогодні. Колишній офіцер I-ої української дивізії, що "прийшов з рідного краю і якому ви не смієте нічого завивати в бавовну, бо він критична людина і вже має свою думку" ("С. У.") — підтвердив те, про що нераз писали І. Багряний, В. І. Гришко чи Ю. Дивнич і за що атакувала їх ця ж сама "Сучасна Україна". Запитати критичну людину

ВЕЛИКА ВТРАТА

Доволі спізно ділимося з читачами сумною вісткою, про велику втрату нашого народу. Блаженніший Полікарп, Митрополит Української Автокефальної Православної Церкви і Голова Її Священного Синоду, упокоївся 22 жовтня, 1953 року в Парижі на 79 році життя.

В юнацьких роках він брав участь у праці нелегальних гуртків української молоді. У роках Української Національної Революції був Начальником Адміністрації та Віцепрезидентом Департаменту загальних справ Міністерства Освіти, в Уряді Української Народної Республіки. Після поразки наших визвольних змагань вступив 1922 р. в Крем'янці на Волині, у черніці. Того ж року був наділений саном архимандриста. Від тоді прожив у монастирях на Волині, Поліссі і Західній Білорусі десять років, на становищі монастирського намісника.

1932 року Архимандрит Полікарп був висвячений у Митрополичому Соборі у Варшаві на єпископа Луцького, і став відомий широким колам суспільства, як єдиний тоді православний єпископ - українець. На цьому пості, всіма доступними йому засобами, ширив та скріплював національно-церковні ідеї серед населення, чим зробив дуже багато для українізації нашої церкви.

1941 року, в час німецької окупації, Владика Полікарп був обраний Митрополитом відродженої Української Автокефальної Православної Церкви. На прохання Церковних Рад Волині, декретом Митрополита Діонісія від 24 грудня 1941 року, став Адміністратором УАПЦ в Україні.

Українська молодь, яку так любив Покійний Митрополит, назавжди збереже пам'ять про Нього.

Редакція

про те, чи діє в краю ОУН і УГВР — редактори "С. У." не відважились. Не відважились тому, що — як вони пишуть — "не сміємо прикрашувати неприємних речей, не сміємо створювати димової завіси, — ні сьогодні, ні завтра."

Дай Боже, щоб це були не порожні слова, щоб ЗП УГВР і його орган поставились врешті критично до своєї діяльності та включились у розбудову єдиного українського визвольного Центру — УНРади.

ОЛЕКСАНДР ПІДСУХА

ЗНАЙДЕНЕ ЩАСТЬЯ*)

(Уривки з поеми)

ПЕРША ТАЙНА

Історія ця і проста, і незвичайна:
Сімнадцять — мені.
І була в мене тайна.
Дорога з Полісся, —
з глухого села
В столичний мене інститут привела.
Учусь я два місяці,
вчусь я півроку,
І треба ж —
угледів одну карооку!
Коли б хоч у групі учились одній,
А так —
як підійдеш?
Що скажеш ти їй?
Ходжу на перерви лунким коридором
З небаченим щастям,
з нечуваним горем,
Ходжу,
щоб поглянути на неї хоч раз,
І легше на серці зробилося враз.
Обов' жили ми в провулку одному.
Оце і всього.
Тільки ї радості в тому.

Провулочком пройде
і зникне в садибі.
Оце і всього. Та й за це їй спасибі.
Бувало:
на лекції треба мені,
Я ж книги у руки
й стою при вікні,
Про око людське
щось немовби читаю.
І все крадъкома я надвір поглядаю,
Чекаю,
аж поки не вгледжу з вікна,
Що повз гуртожиток проходить вона.
Баритися — годі.
Я миттю з кімнати
З єдиним бажанням: скоріш наздосянати.
Та тільки наблизусь —
і враз відступлюсь.
Іду віддалік
і на неї дивлюсь.
І так без кінця я ішов би за нею...
Оце і було тайною моєю.

САМ ВИНЕН

До лекцій готуєшся —
легше стократ.
Про все забуваеш,
схилившись над зшивком.
А ввечері в місто іду наздогад
І злюсь,
що вона не живе в гуртожитку.
Я злився на те,
що тутешня вона,
Що в групі вона не в моїй,
а в суміжній.
Що жодного разу
(чия тут вина?)
Не бачив її на минулому тижні.
Так місяць минув,
так минуло і п'ять.
Ми зиркаєм потай одне на одного.

Не може й вона почуття прихovати,
А як я сковаюсь від себе самого?
Була вірна подруга в неї одна.
На щастя,
у нашій училися групі.
Завжди мене жартом стрічала вона
І завше з тією ходила укупі.
Я вирішив раптом
(перерва була),
Узяв і сказав:
— Познайом нас, Галино!
Вона подивилась на мене хвилину.
— Гаразд. —
І за руку мене повела.
Підводить до неї.
— Знайомсь!
А сама

Редакційну примітку до цієї поеми чайте в 12-13 числі "М. У." на ст. 8-ї.

Побігла,
закривши обличчя руками.
Стояв і не міг я добрati ума,
Що сталося між ними,
Що сталося між нами.

Збагнув тільки потім я.
Краще, їй-бо,
Справи такі не виносить за дужки —
Дорогу стелити у власну любов
Лише напрямки
І лише самотужки!

ПРОГУЛЯНКА ДО ЛІСУ

Як хороше бродить у лісі вдвох!
Вона і я.
Та солов'їв сот вісім.
Попід ногами килим,
а не мох.
Ми ідемо й милюємося лісом.
А солов'ї!.. Ну, що у них за спів!
Став на пеньок,
кохана поруч сіла.
Я справжнім диригентом солов'їв
Себе тут почиваю, мила!
Он голуб,
глянь,
у парі із голубкою.
А що вона сама,
А що, скажи, він сам?

Усе життя він із своєю любкою.
Отак би й нам.
Озвавсь у верховітті птах сопілкою.
Ну, просто хоч в оркестр його візьми!
Он гілка,
глянь,
цілується із гілкою,
А то ж, кохана, ми.
Уста в уста.
Мій чуб взяла у жмені.
— Ну, диригенте солов'їв,
Чого, скажи, так дивишся на мене?
Ми сміємось.
Як весело нам тут!
Але пора прощатись з солов'ями.
У вісім тридцять завтра в інститут,
Усе, що буде, що було —
за нами.

ЗАПРОСИНИ НА ВЕСІЛЛЯ

Щовечора гуляємо до світання.
(Позаду інститут,
студентські вечори).
Побачення ж бувають до пори,
Все мусить мати свое переростання.
Ну, потиск рук,
Ну, зустрічі в саду,
Ну —
критися не буду —
полонила!
Та можуть люди засміяти, мила,
Що я і досі
сам
додому
иду.

Ти згодна?
Так?
Ти думаеш так само?
Тоді ходім,
ходімо до рідині.
Хай сонце світить і в моїм вікні,
Без неї жити я не можу, мамо!
Ми просимо тебе:
Благослови!

Навіки згода буде поміж нами,
Любитимем тебе двома серцями,
Дивись на нас
І радуйсь,
І живи!
До днів останніх будемо з тобою,
Що ти не скажеш —
зробимо усе,
Кохання нас у праці піднесе,
Снагою нас окрилить неземною.
Дай руку, мила.
Нам пора іти,
Пора вже на весілля рід скликати:
“Ми просим вас,
що просять батько й мати”...
Але ж росли без батька я і ти.
В неділю,
як годиться,
на дозвіллі
Ми в п'ять рядів накриємо столи.
Брати і друзі!
Де б ви не жили —
Зaproшуємо до себе на весілля.

ДОДОМУ, З ВІЙНИ

Ану,
машиністе,
на швидкість натисни,
А то ось зіскочу і пішки піду!
А поїзд,
здаеться,
повзе, як навмисне,
І я машиністу пророчу біду.
Не дуже ти,
хлопче,

кивай головою,
Ти зараз в одвіті за серце мое!
Що меншає відстань між нею і мною,
То в мене все більш нетерпіння стає.
Танцюють дерева
і не можуть спинитися,
А поїзд все швидше.
Злякався-таки?
Лічу кілометри —
що сорок,
що тридцять,

Вже в танець пішли і поля, і ліски.
Іще на кордоні я скинув утому,
На руки я мушу схопить молоду.
Зупинка.

І я до знайомого дому
Іду,
якщо можна сказати:
іду.

Ось мати.

Щось каже.
Збагнути несила.
В очах щось у неї до болю сумне.
Мамо!
Не крийся!
Де моя мила?
Чому не вона зустрічає мене?

Хоч клич,
Хоч не клич,
Вже не вигляне, сину,
Вона поглягла,
ідучи на Берлін.
Тебе виглядала я кожну хвилину,
Чекала тебе.
Все одно ти мій син.
Три місяці серце не знало спокою.
Хотіла тобі написати —
не змогла.
І ось ти приїхав...
І мовби зі мною
Цю хвилечку тут і вона побула.
Коли навколо стільки битов гриміло —
Яких я лише не спізнала тривог!
За вас обох мое серце боліло,
Однаково вас виглядала обох.
Обох вас!

Любов —
у минулому.
війна —
у минулому,
І гул відбудови лунає над містом.
Що ж діять мені,
молодому і чулому,
З життям особистим?
Два роки,
як згадую ім'я любимої,

Без милої, мамо, і пісня — не пісня.
Минають літа
і немовби безслідно.
Без милої, мамо, життя я не мислю,
А милої, бачиш, не видно, не видно.
З коханою все мені буде під силу,
З коханою ширші стають видноколи.
Мою наречну,
дочку твою милу,
Мені не забути ніколи, ніколи.
Забути — не забути.
З ким поруч я буду

Мамо!

Це я,
що з дочкою твоєю
Весілля відклав
і пішов у бої.
З тих пір я живу,
Тільки й мрію про неї.
І ось я прийшов,
наречений її.
Впізнала тепер?
Слово ж вимови, нене!
Від чого краплинки скотились з-під вій?
А виглянь,
а вийди, кохана, до мене!
Про материн смуток повідай мершій.

ВСЕ ОДНО ТИ МІЙ СИН

Так мусило бути!
Так треба!
І щастю б своєму не відали меж.
Яка б то була в неї радість без тебе,
А раз у дочки,
то й у матері теж?
Про тебе я думала кожну хвилину,
Чекала,
аж поки не скінчиться бій.
Хоч трохи тепер поживи в мене, сину.
У горі такому
не легко самій.
Три місяці серце не знало спокою,
Хотіла тобі написати —
не змогла.
І ось ти приїхав...
І мовби зі мною
Цю хвилечку тут і вона побула.

МИНУЛЕ І ДІЙСНІСТЬ

З роботи —
все менш
мене тягне додому.
Вже хочу любити,
але щось мене стримує
В коханні новому.
В житті ще буде і грудень, і березень.
І радість потроху мій сум перебуде.
Та пам'ять до неї,
мов човен до берега,
Вертатися буде і буде.

ЯК БУТИ?

Свій край,
свою землю з руїн піднімати?
Нову на Дніпрі плянувати споруду?
Я хочу,
і мушу сьогодні кохати.
З ким поруч ітиму в свою будучину?
З ким буду діліть свою радість
безкраю?
Любов,
що не має ні меж,
ні спочину.
Я в серці своему плекаю, плекаю.

МАТЕРИНА ВІДПОВІДЬ

Межа є у кожному горі й стражданні,
За котрою — радість проб'ється
Як птиця без крил, й росте.
Нікчемне й пусте.
Багато є чесних і ніжних на вроду,
Що стежку пройшли, як і ти, нелегку.
Шукай серед них після битви-походу

Для себе дружину,
Для мене дочку.
Живому — живе.
Не смій же, Так було споконвіку.
мій сину, відмовить мені:
У мене живіть до кінця мого віку
І сонcem світіть у моєму вікні.
Я вашу любов, молоду і стокрилу,
Як мати, прийму у нерадісний дім.
І смуток покине мене, посивілу,
І радість поселиться в серці моїм.

ЧУЖЕ ПОБАЧЕННЯ

Я йшов по вулиці за нею,
Куди вона, туди і я.
Вона звернула на алею,
Сама від щастя не своя.
Я йшов по вулиці за нею,
Куди вона, туди і я.
Веселі очі. Чорнобрів'я.
Як підійти? З чого почать?
Це ж та, яку недавно стрів я
На вулиці в гурті дівчат.
Веселі очі. Чорнобрів'я.
Як підійти? З чого почать?
Я був ладен усе віддати,
Щоб озирнулася хоч раз.
Та звідки їй, щасливій, знати,
Чим я збентежений в цей час?
Я був ладен усе віддати,
Щоб озирнулася хоч раз.
Ось зустрічає незнайому
Юнак.
На піджачку медаль.

По потиску руки, по всьому
Я все тут зрозумів, на жаль.
Ось зустрічає незнайому
Юнак.
На піджачку медаль.

Хто ти така в простій косинці,
У блузочці недорогій,
Що серце сповнила по вінця,
Мене лишивши без надій?
Хто ти така в простій косинці,
У блузочці недорогій?

Так пролягла повз мене, друзі,
Двох молодих щаслива путь.
Не маю права бути в тузі,
Та як ту дівчину забути?
Так пролягла повз мене, друзі,

Двох молодих щаслива путь.
Не втихомирюсь все одно я,
Аж поки не побачу сам,
Що нею він живе одною,
Що справді був я лишній там.
Не втихомирюсь все одно я,
Аж поки не побачу сам.

НАВІЩО Я ЗУСТРІВ ЇЇ?

Іще ходжу в воєнній гімнастерці,
Цвітуть каштани, як і в ту весну...
Ношу неспокій у своєму серці,
Спать ляжу — до світанку не засну.
Навіщо я зустрів її?
Для чого?
Хіба не бачив радості її?
Хіба не бачив, як вона до нього
Несла накраці почуття свої?
Він, може, як і я, прийшов з походу,
Де снів і марив нею повсякчас?
Тоді на почуття її і вроду

Він має право, як ніхто із нас.
Тоді кохайтесь, молоді й щасливі,
Тоді я все в собі переборю.
Чи можу бути я, скажіть,
у гніві,
Що хтось раніш відкрив свою зорю?
Але душа не може примириться.
Куди б піти?
В театр чи, може, в клуб?
Своого сина, дорога столице,
Сьогодні, як ніколи, приголуб!

ПЕРШІ РЕВНОЩІ

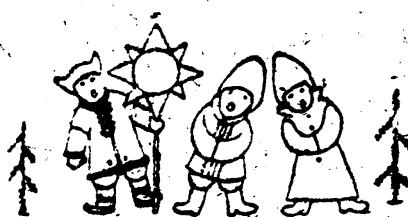
Хоча і велике у неї кохання,
Але я не заздрю хлопчині тому.
Чого йому заздрить?
Довів до страждання,
А сам до другої...
Навіщо?
Чому?
Вже з іншоюходить,
вже іншу голубить...
І ревнощі раптом проснулись в мені.
І тільки тому,
що вона його любить,
А він її — ні.
Що діять?
Піджак накидаю на плечі,
Іще раз —
востаннє! —
до неї піду.
Іду і боюсь,
що квітневий цей вечір
Мені принесе непоправну біду.
...У блузці тій самій.
На ший намисто.
Байдужа чи виду не хоче податъ?
Кажу, що спинилася хмара над містом
І я оту хмару зайшов переждатъ.
В вікно позирнула —
і ледве номітно
Всміхнулась.
— Сідайте, будь ласка.
Ось тут...
Сідаю.
Зустріла не зовсім привітно.
Питаю про успіхи,
про інститут.
А потім не втерпів.
— Та ви б прогулялись,
Нікуди від вас не втече ваш диплом!
— Так хмара ж над містом!

І ми розсміялись,
І легше від того зробилось обом.
Виходим.
Беру несміливо під руку.
І тут спохватився —
іще не пора.
Вона схаменулась,
але — ні звуку.
І в сад ми йдемо,
що на схилах Дніпра.
Хрешчатик.
Каштани.
Кругом риштування.
Ех, знали б,
каштани,
ви радість мою,
То ви б розцвіли у моєму краю,
В квітневу цю ніч до світання!
Розмова нарешті пішла веселіше.
Про друзів,
про книги
й недавні бої.
Вітрець перед нами вербичку колише,
Під нами ж — Дніпро,
а в кущах — солов'ї.
Ще й місяць на зоряну вийшов арену,
„Ой гаю-розмаю“ пливло по воді...
І враз:
— Розкажіть про свою наречену,
Про вашу любов...
як уперше...
тоді...
Навіщо?
Тоді — то немовби й не чула,
А зараз...
Чомусь стрепенулись уста.
Я все розказав їй.
Дівчина зітхнула.
І все це,
звичайно,
було неспроста.

РАДІСТЬ ТРЬОХ

Чуеш, мамо!
Знайшов я кохану.
Вона буде навіки зі мною,
Вона буде твою дочкию,
Залікує любов'ю ясною
Нашу рану.
Відбудуємось в більшому літі.
На майданах каштани посадим.
І з тобою і з милою рядом
Я ходитиму городом-садом,
Найщасливіший в світі.

Хай життя твоє буде, як пісня!
Не тополею десь при долині —
При дочці,
При щасливому сині.
Будем жити в єдиній родині
І сьогодні, і після, й довіку!
Горді духом твоїм і добою,
Ми дорогою підем одною
І ділітимем втрьох між собою
Нашу радість велику.

Улас САМЧУК

КОРОЛЬ СТРАХ У ВАЙМАРІ

(Уривок з щоденника "П'ять по дванадцятій")

12 червня. Можливо сьогодні залишимо Тавбах. Настрій проклятий. В душі сльота. На дворі також. Легенькі прокльони на всіх і все розсилає моя душевна лябораторія. Вже не слухаю ніяких вістей — хай їм грець. Ширять їх наші ж дурні, щоб нам було ще прикріше. Між нами багато таких, що спасають свою власну шкуру шкуркою своїх близжніх — ці діти хамського накорення, плекані в розсаднику великого советського будинку божевільних.

А їхати таки треба, бо ті каналії все таки прийдуть. Я десь плачу — десь далеко в собі, в нутрі, бо назовні плакати, щоб бачили сторонні очі — гріх. Моя дружина спокійніша від мене. Її найбільше лихо, бомби — минуло. Мое надходить. Бомба, по-моєму, невинний шматок металу в порівнянні до людської глупоти, що здібна спасудити життя гірше всяких бомб.

Прощай, бідний скуперядо Ульриху. Мені тебе шкода. Згадаєш нас, бідако, нераз і зрозумієш, чого ми у тебе тут капарались. У мене лайлівий настрій.

"Не малітся тебе, а лаятся,
Научіл ти меня, Гасподь!" —
згадується Есенін.

І ще згадується Рильський:
Ще-от-день — і все ми, все покинемо
Для блакитнокрилої плавби.

Пізніше: вечір, дощ, ми все ще на місці. Прийшли приємніші вісті: ті чортяки прийдуть сюди щойно двадцять п'ятого. Мала втіха, але втіха. Наші речі спаковано — стоять і чекають, мов символи, мов сфінкси. Тащимо через життя те дрантя, купи паперу і лахів, сушимо тим голову, обриваємо руки. І все одно десь кинемо. Але ми рabi себе самих і не маємо сили від себе звільнитися.

А дощ ллє, мов з цебра. Можливо і Бог зі Сталіном проти нас...

Але це вже його особиста справа. Може ж бути зі Сталіном уродженний лорд Черчіл, чому не бути з ним Богові, якому всі люди і навіть такі, як Сталін, ті саме черви, що сьогодні є — завтра нема. Але мене дивує, якою почварою може бути людина, що знаючи це, все таки живе життям диявола в образі гієни. І таку стать поети мусять інколи звати генієм людства.

Останні хвилюючі години у ліжку під написом: "Der Dich behuetet — schlaft nicht".

13 червня. Покинули Тавбах. Сталає ця епохальна подія сьогодні о годині дев'ятій. Був сирий, мов намочена губка, день і погрожувало далі дощем. Ульрих все квапив їхати, бо в нього поле. Казимір не поїхав зі своїми земляками, а лишився в Ульриха, бо Ульрих-Ульрихом, а серце-серцем. Закохався бідака у якусь Гретхен і все тут. Зрештою Ульрих не останній з останніх. Уньому сидить дещо й людини.

Прощаючись, Ульричиха пустила слізу, ульричата нас проводили, сусіди виходили на вулицю і бажали "щастя". Нас віз Казимір. З нами Скалицькі — він, вона і їх племінниця. Сиділи, мов цигани, на клунках, тяжкі кониська повільно йшли клясичною дорогою Ваймарщини. Яскрава зелень і свіжо. Заїхали до Стрілецького дому Ваймару. Був це прекрасний ресторан, клуб стрільців, кавярня, килими, картини, меблі. Зараз мразь, бруд, руїна. Нас тут звалили, мов хуру дров, я бігав, шукав, носив, потів і сердився. Тут нас таких повно. Помпея з малюнку Брюлова, всесвітній потоп. Жінки, діти, старці, собаки. На обличчях переляк. Під'їзджають підводи, авта. Щасливі кудись їдуть, нещасливі сидять і тримтять. У великий залі склади скринь та пакунків, посередині вільне місце, грає музика і танцюють.

На ліжках сплять діти. Наш знайомий з Городка, що стратив у Берліні жінку, на ресторанній кухні смажить м'ясо.

Ми примістились у малій, вузькій, у самому розі кімнаті з виглядом на Ваймар. Наш простір брудний, засмічений. Ліжка перевернуті, сінники розбиті. Ми наспіх зробили сякі-такі порядки, в куті ще якісь чужі люди, сюди й туди дібає і хвилюється Скалицький, його дружина ходить і тощніє, а я присів на краю залиного кавою стола і наспіх пишу. Хочу вирвати цей мент гарячим з життя, бо він здається мені класичним. Це Ваймар. Цим повітрям (тільки чистішим) дихав свого часу Гете — геній-геніїв, що своїм зором людини бачив нелюдські діла і часи. В уяві стоїть Фавст — доктор Генрик Фавст, вчений, чародій, винахідник, реформатор. Той, що шукав істини, що біг за всім, що тікає, що не міг насититись красою, що бажав перевершити Бога й Сатану. І бачу ще Вагнера — другого типа, можливо більш людину, що вірив у розум, що хоче знати все і знайти все те в книжках. Яка страшна візія. Фавст глузує над Вагнером. І приходить на думку: у наш час на землі немає Фавста, є Вагнер. Вагнер “вірить”, що життя можна створити по книжці. І він його творить. І виходить не життя, а гомункулюс. Це діло Вагнера. Більшого він не зміг. Гомункулюс жene до небезпеки. Осьось і життя буде йим вбите.

А Фавст спить в зачарованім сні й ніхто не знає, чим і як його розбудити. А гомункулюс живе і діє. Він уже не задовольняється тим, що сам нічого не знає, він переконав себе, що він надлюдина, він ще вужчий і менший, ніж його творець Вагнер, але він ось будить Фавста і веде його і навіть самого Мефіста на Фесальське поле і каже: тут скінчилася доба античних республік і починається доба Імперії Риму. Тут переміг Цезар над Помпеєм. І так сталося. І почалась доба Цеза-

ризу. І вела вона до кінця. І Рим загинув.

Але не загинув, а живе Фавст. Він ось викликає з віків Олену, жениться з нею і родить сина Евфоріона — поєднання антики й нового сучасного. Евфоріон то підносився до неба, то спускався знов до землі. Він хоче осягнути неосягнуте і несеться на найвищу височину. І от він нарешті високо, як комета, але... зривається... і падає додолу, і... вбивається. Евфоріонові кінець. Він у царстві тіней. Він кличе туди й свою матір. Олена кидає свого мужа Фавста і відходить до сина.

Евфоріон — це ми. Європа. Нова Європа. Гітлер.

Близкуче родиться й живе хвилину, А справжнє в потомстві не загине.

Мене кличуть їсти. Біжу!

Пізніше. Ходив до міста, до комітету. Там все запхане людьми. Як будемо їхати? І куди? Працює окрема комісія. Всі червоні, втомлені. Професор Вєтухів, професор Дубровський, професор Крилов, професор Підгайний, інженер Несходовський. Все це засідає, радиться, турбується, гуртом і зокрема ходить до коменданта, до міської управи, робляться списки, масові перепустки, скрізь натовп, скрізь черги, скрізь страх, страх, страх.

На велику допомогу нема що сполягати. Наперед рятувати жінок і дітей. Надія на власні сили — надія найкраща. Окремо стоять гурти, що плянують виїзд на власну руку. Ті, що можуть — шукають авта, що не можуть — ручні возики. Я шукаю чого будь, але такого, що могло б забрати мої пакунки паперів. Вони тяжкі, мов грім.

В подвір'ї цього ж “Шюценгавз”-у, тільки трохи туди вище, за бараками, група наших мистців на чолі з Перебийносом власними силами нашвидко ремонтує торобало, досить об'ємного вигляду, яке при біді можна назвати автом. Ним, кажуть, можна буде їхати, але треба море бензини. А бензини нема, її треба дістати. Де дістати? Кажуть, у муринів. Як дістати? Треба

дати їм самогону. Де дістati само-
гону? Десять там у якихсь італійців.
Мені кажуть, як дістану двадцять
літрів бензини — іду. Йдемо до
італійців. Так і так... Шкода. Було.
Ще вчора було. Двісті марок літра...
Зараз нема. Кажуть, що хтось там
має, чи не редактор Маруняк, ко-
ньяк. Де редактор Маруняк? Він в
Гердер-Шулє. Біжу до Гердер-Шу-
лє. Маруняк сам не має, але має
одна знайома. Де та знайома? Так.
Вона має, але одну пляшку. За
пляшку дістанемо одну каністру
бензини. На ту бензину мали б їха-
ти: я з дружиною, Маруняк з дру-
жиною і їх знайома. Авто має де-
сять, найвище дванадцять місць, а
бажаючих вже сімнадцять. А речі?
Ні. Це не вийде. А тут спіх, а тут
паніка. Марунякова жінка лежить
горілиць, стогне, плаче, гістеризує.
Всі, мовляв, ідуть, а вони на місці.
У неї ще й батько й мати старі, а
большевики вже напевно за містом
стоять і тільки чекають. Ен-ка-ве-
де вже клямцає зубами...

Редактор Маруняк був двадцять
днів під большевиками. Його заста-
ли вони в Берліні. Хотіли вивезти,
він вдав чеха і направився до Пра-
ги. У Празі не міг зістатись. Чехи
виявили найбільшу жорстокість у
відношенні до німців. Були випадки,
коли людей палили живими. Укра-
їнців видають совєтам.

Під комітетом безліч нарікань.
Беруть не їх, а інших. Кожний за-
служений, кожний страждав за спра-
ву. Мій добрячий Скалицький три-
мається мене і ні на крок не від-
стає. Він переконаний, що його не
візьмуть. — Ну, що ж. Прийдеться
загибати... Вирвалися аж сюди і тут
прийдеться пропасті. Віра Антонів-
на (його дружина) все питает: —
А скажіть, пожалуста... Як ви ду-
маєте? Чи не прийдуть вони вже
завтра? — Ні, ні! Не прийдуть, —
кажу в заклопотанню, але по часі
Віра Антонівна знов питает: — А
скажіть, пожалуста... Чи вони б нас
не побили? — Ні! За віщо? Ми
виїдемо. Ми з ними не хочемо ні-
чого мати! — кричу і кудись тікаю.

A. Легіт.

у БОРУ

У бору, у бору, у бору,
Під зеленими шатами з мрії
Я свій смуток в слова уберу
І теплом моого серця нагрію.
У бору, у бору навесні
Ой про що тоді сосни шуміли,
Як схилила на груди мені
Ти русяву голівку несміло?..
А тепер, восени, у бору,
Хто биття моого серця підслуха?
Лиш журба журавлина — “Кру-кру”
Долітає з блакиті до слуху.

НА УЗЛІССІ

На узлісся в далині фіялки
Розцвітають блакитно-блакитно
І до сліз мені робиться жалко,
Що її вже і сліду не видно.
На узлісся самотній-самотній
Перелю мої сльози у пісню...
І пошлю їх із вітром сьогодні,
Як у мрійливу весну торішню.
Над узліссям ні вітру, ні хмарки,
Тільки неба емаль бирюзова...
Розцвітають фіялки-фіялки,
І ніхто не промовить ні слова.

Лондон, Англія, 1953.

Другий день в Стрілецькому до-
мі. Те саме. Я біжу до міста і все
шукаю. Лоб мокрий, спина також,
ноги болять. В полудень увігнався
якийсь хлопчик і сповістив, що на
станції стоїть потяг, що бере
людів на захід. Куди на захід? Не
відомо. Все одно, аби захід. Зчиня-
ється метушня. Люди беруться за
клунки, але всього не понесеш. Ска-
лицький все твердить, що він хотів
би зі мною. Добре. Але ж я нічого
не маю. Він вірить в мене. Добре
і це. Не встигли наші люди зібрати
свої манатки, як вже другий хло-
пець сповістив: — А! З тим потя-
гом нічого не вийде. Я там був. Не-
ма його. Нікого не беруть. Навіть
не допускають на перон, бо там і
так день і ніч тисячі людей валя-
ються.

Я був скрізь, і то по кілька разів. У комітеті, на станції, у Гер-
дер-Шулє, у пансіоні на Гартен-
штрасе... Бігав по місті і все шукав
чогось, що могло б їхати і везти.
Інці мають щастя, я ні. Бачив на-
вантажені німецькі авта, але то чу-
жі люди. А ціни карколомні. За од-

ну туру триста, чотириста, п'ятсот марок. Чорт з ним. Аби їхати. Я перепитав сотні людей. Все і скрізь занято. А знаєте що? Побіжіть отуди. Такий то, здається, повинен щось мати. Не вірю, аде біжу — і в наслідках чуюся тим прокаженим з Євангелія, що хотів скупатись при овечій купелі...

Прибігаю до Стрілецького дому. На мене накидаються: Що? Що? Є щось? Та бідна Віра Антонівна. Вона вже навіть боїться мене питати, бо вичуває мій настрій. Так хочу сказати — є, а кажу — нема, бо нема. Але нічого не бійтесь. Всі поїдемо. Американці обіцяли дати потяг, — брешу зовсім переконано, бо хочеться, щоб люди в щось вірили. Віра Антонівна почала вже твердити, що завтра прийдуть большевики. А хто вам таке казав? А там! Де там? На залі! Покажіть! Розуміється, ніхто і нічого не казав. Це говорить його величність Король-Страх.

Побіч, трохи нижче Стрілецького дому, малий дерев'яний барак і там "фольксдойчерка" з Румунії. Спокійна, невинна тваринка з двома своїми дітьми. У неї радіоапарат. Помічаю, що до неї заходять різні типи. Заходжу й собі. Цікаво, що там діється. Дивлюся — говорить апарат і кілька вух жадібно слухають. Всі хочуть щось почути за Тюрінгію. Але про це ні слова.

Люди. Скрізь повно людей. Трохи вище великі, гарні, з мальованими стінами бараки, і там також повно. Бачу знайомих з Тавбаху. Трохи далі бараки з італійцями. Заходжу і пытаю, чи їх вивезуть. Вивезуть, чую відповідь. Заходжу до поляків. Зустрічаю лотишів — вивезуть. Всіх вивезуть. Може й нас вивезуть. І настрій підноситься, а як засвітилось світло, з залі вирвались звуки танго і спів. Пісня. Широка, велика, всемогутня, українська пісня!

Я все шукаю. Шукаю людей. Мене шукають люди. Метушня великого розміру. Ввечері довідуюсь, що Тюрінгія має бути очищена аме-

риканцями до 21 червня. Це забирає в мене сон цілої ночі.

16 червня. Вже о п'ятій був на ногах і простував до міста. Брав дім за домом, обійшов усі вулиці і забрів аж до Верхнього Ваймару. Заглядав до кожного знаряддя, що нагадувало авто. У парку зупинив щось подібне. Питаю. Обіцяю добру платню, якісь наші речі. Добре. Вони можуть нас одвезти десь туди до Герсфельду, але за три дні. А! За три дні. Це буде пізно. Чому пізно? Прийдуть, кажу, большевики, а ми не хочемо з ними зустрічатись. Ааа! Ті прийдуть ще не скоро. Краще вірити, що скоро.

Не виходить, але на всякий випадок я взяв їх адресу.

А люди все таки йдуть. На Авгсбург, на Вюрцбург, на Бад Кісінген, на Герсфельд. Чи там є якісь наші люди? Є. Повно. Навіть комітети. Розказують дива: Червоні ловлять людей. Люди бороняться. Іноді постає боротьба і є жертви. Один з комітету оповідає, як він у Вюрцбурзі шукав український комітет. Каже, довго шукали і нарешті знайшли. Це було раненько. Руїна. В руїні двері. Постукали до тих дверей. По часі питання: Хто там? Свої. Хто свої? Назвали себе. Відчиняються двері, у дверях добродій у білизні, а в руках сокира. А я, каже, думав — вже прийшли... „Вони” тут, як собаки, нюхають...

Йдуть на Бад Кісінген. Але прийшли відомості, що там американський комендант жidівського походження і він сприяє большевикам. Відбуваються віча, людей вмовляють, потім загрожують, далі силують.

У комітеті робота. Місто обіцяє якісь автобуси, але "на дерево". Бензини немає. Американці не дали нічого. Тільки перепустки. Але перепусток маємо досить. Повні кишенні документів. Ми вже майже всі бувши емігранти, бувши польські громадяни. Мене впевнюють, що ми поїдемо разом з комітетом. Треба нам лише перенестися на Гартенштрасе.

Впевнення впевненням, але самому не треба дрімати. Пошукую далі авта. У подвір'ї Стрілецького дому кожного дня метушня. Приїзджають авта, вантажаться і йдуть. Мистці наші нарешті обіздили своє тортобало і поїхали також. Такий добродій Грінченко, що десь вискіпав трактора і величезну причепу та що обіцяв нас взяти, поїхав, а ми лишилися. Представники одного політичного угруповання щось десь там також діють, якось там вивозять "своїх" людей. Обіцяли й мене долучити до "своїх", але забулися це зробити. Я мав нагоду бачити, як вони саме рушали в дорогу, а мені залишили обіцянку, що ще вернуться. Не вернулися.

Але ми вже рішені. Як не буде нічого, кидаємо все і йдемо. Гірше з нашими Скалицькими. Вони старші люди і нікуди вони не зайдуть. Віра Антонівна вже мовчить, старий все стогне та охає.

Нарешті хтось прибіг і сказав, що на станції зформовано великий товаровий потяг, що бере людей на Франкфурт. Підказую Скалицьким скористатись нагодою. Ні. Вони хотіть з нами. Вже будемо разом. Ми ще не йдемо. Є ще надія на автобус, і якщо вони можуть чекати... Ні. Вони не можуть чекати. Віра Антонівна по ночах не спить, вона може захворіти...

І мені було не легко дивитися, як ці люди рішились їхати, як швидко збирались, боячись спізнатись, як не лèгко їм було нести їх клунки і як старому зірвалось кілька сльозин в прощанні з нами. — Їдемо! Бог з ним... Кудись їдемо... Будьте здоровенькі! Може ще зустрінемось! — Навантажився клунками і пішли. Я їх провів. Залишилось по них кілька пакунків сухої картоплі. Та картопля була так старанно загорнута й зашита, ніби то було золото.

МЕТУШНЯ СЕРЕД РОСІЙСЬКИХ ІМПЕРІЯЛІСТІВ

Нью-йоркське "Новое Русское Слово", в числі від 21. XI. 53 р. містить аж три заклики-протести з приводу нової політики "Голосу Америки": до американського громадянства, до "сопотечественників" і "всеобще". Мишина метушня ця викликана заявю голови Інформаційного Агенства США Теодора Страйбера про те, що на майбутнє російські передачі "Голосу Америки" будуть сугто інформативні, без елементу пропаганди, бо, як показав досвід, росіяни радше слухають об'єктивні інформації з вільного світу, ніж критику советської системи. Натомість передачі іншими мовами будуть виразно проти-советські, без промовчання факту, що ворогом вільного світу є не тільки комунізм, але й традиційний російський імперіалізм. Такі передачі мають серед неросійських народів сходу Європи охочих слухачів.

Ця заява надзвичайно стривожила реакційну частину російської еміграції, що невтомно ратує за збереження невільничої російської імперії. На сцену в першу чергу пущено "націоналів" в особах одіозного А. Дікого, Нур Ахмета Якубовського (якщо Нур Ахмет, то не Якубовський, якщо ж Якубовський, то не Нур Ахмет... — заввага складача), Баранцевіча та інших псевдофедералістів. Вони й підписали ці своєрідні заклики-погрози: скаменіться, мовляв, не гнівіть росіян, бо буде кепсько.

Що можна сказати про цю метушню, будучи об'єктивним? Чи має Страйберт рацію, вважаючи, що антисоветська й антикомуністична пропаганда не потрібна росіянам, бо це "говорення до стіни". Очевидно не зовсім. Є серед росіян деякий відсоток ворогів комунізму й советського ладу, але відсоток цей порівняно з відсотками в інших народів східної Європи дуже малий і противовеське наставлення окремих росіян здебільша добре вживається з імперіально-поневолювацькими аспіраціями — і практичні американці, речником яких є Страйберт, вирішили, що безконечне говорення до тих, що в основному глухі до визвольних ідей нашої доби, недоцільне. Висновок в загальному логічний, хоч і не зовсім справедливий до тих одиниць серед російського народу, що є справжніми противниками советського ладу і советсько-російської імперіальної політики.

Щодо правих реакційних кіл російської еміграції, то ображатися й кричати їм нема чого. Краще подбати про те, щоб принаймні в їхніх середовищах, якщо не мають впливу на російський народ в ССР, розвіявшіся імперіальний чад, що скріплює советську тюрму народів — і тоді їм не треба буде жодних закликів і протестів, жодних виступів національного зоопарку Дікого і Ко.

С. Лом.

Дмитро СОЛОВІЙ

РОЗГРОМ ПОЛТАВИ

(Фрагменти моїх споминів з часів
визвольних змагань українського
народу (1914-1921)

Як опинився я в Полтаві

Розгром Полтави, найсильнішого молодого українського організаційного центру Лівобережжя, почався восени року 1920...

Але перед тим, як почати розповідь про цей розгром, я зупинюся на його передісторії та з'ясуванні деяких допоміжних моментів. Хоч я народився на Полтавщині, де з діда-прадіда жив мій рід, проте до Полтави потрапив я лише на 26-му році свого життя. Був я тоді студентом, що прослухавши курс Харківського Університету, готовувався до державних іспитів. І трапилося це в цілком несподіваний та незвичайний спосіб: пригнали мене до Полтави по етапу і під конвоєм, як арештанта. Мене заслано було сюди на два роки під нагляд поліції.

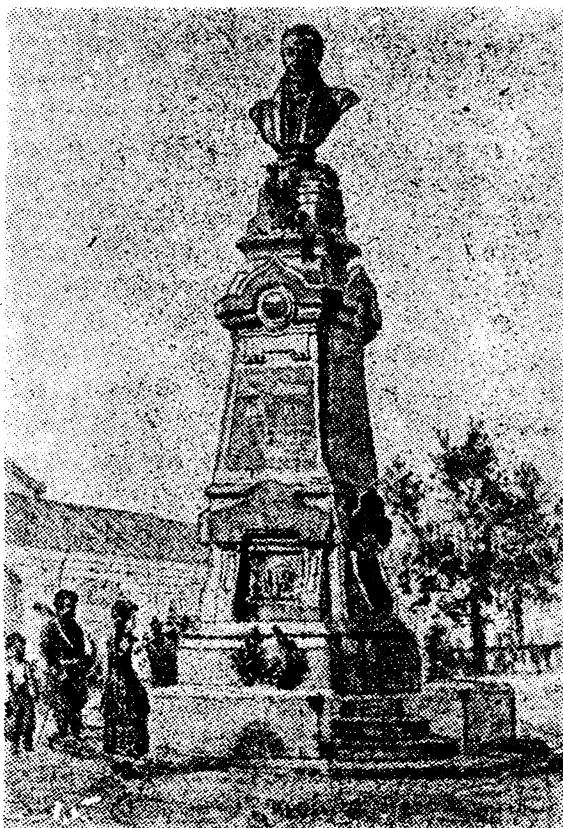
Першим моїм житлом у Полтаві була стара в'язниця на Кобиляцькій вулиці, де починається Кобіщани, сдин з відомих кутків Полтави. І було це в кінці травня, чи на початку червня, року 1914...

В наслідок чого ж сталася ця важлива в моєму житті подія?

Спробую пояснити це.

Хвилювання на медичному факультеті Харківського університету

Початок 1914 року в Харкові позначився сильним революційним нуртуванням серед студентства. Безпосередньою причиною, яка викликала нуртування, було, коли пам'ять мені не зраджує, призначення на одну з катедер медичного факультету якогось прибулого доцента-чорносотенця. При чому призначення це віdbулося в спосіб, що порушував звичаї і конституцію університету. Це й дало поштовх виявленню нездо-

Полтава. Пам'ятник І. Котляревському.
волення, причин для якого було багато.

Зважаючи на те, що корпуси медичного факультету були розташовані цілком окремо від головного корпусу університету, аж на краю міста, в нагірній частині, коло міського парку, ці хвилювання в значній мірі локалізувалися. Проте детонація від вибухів на медичному факультеті в якісь мірі давала себе відчути і в головному корпусі університету, де містилися автодорії інших факультетів: історико-філологічного, фізико-математичного, юридичного та частково природничого.

Отже, в Харківському університеті не було спокою... Там бурлило, наче в кітлі. У самому ж місті цей неспокій час-від-часу позначувався появою на вулицях ескадронів козаків-чеченців із лісом списів над головами. Дикий вигляд тих қозаків-кавказців, що мали в Росії гірку славу "усмирителів", їхні нагаї, од першого удару яких лопалися одяжа і шкіра, нарешті зловісний блиск гострих кінців їхніх довгих списів — застерігали сміливців від необережних виступів та прилюдного ви-

явлення невдоволення з існуючого режиму.

Заборона святкувати столітній Шевченківський ювілей та реакція студентів.

До всього цього неспокою додалася нова обставина, яка ще дужче посилила студентське хвилювання. В лютому стало відомо, що громадське святкування столітнього ювілею з дня народження Т. Шевченка заборонене російськими урядовими чинниками...

Щоправда, це, певно, не зробило особливого враження на всю масу зденаціоналізованого студентства Харківського Університету, але на нас, тих студентів - українців, що давно вже усвідомили свою національну приналежність і які гостро відчували всі кривди, заподіяні й заподіювані російським царатом українському народові, ця звістка зробила сильний вплив. Вона болюче вразила нашу національну й людську гідність.

Свідомі студенти-українці, об'єднані в Харківській Українській Студентській Громаді, — а таких було може сотня чи більше, — зразу ж відгукнулися на цю заборону. Хвиля гострого незадоволення з російського політичного режиму вже з нової причини покотилася в студентську масу через нові провідники, що ними були члени ХУСГ...

Не пригадую, в кого вперше виникла думка про влаштування масової протиурядової демонстрації в день народження Шевченка, але я був одним з активних прибічників цієї громадської акції.

В той час, як основна маса членів ХУСГ захоплювалася питаннями виключно культурно-національними, стоячи здебільш цілком остронь від питань соціально-політичних, я і невелика група моїх близких товаришів стояли на тій позиції, що здобути можливості для вільного культурно-національного розвитку нашого народу можна буде лише при цілковитій зміні політичного режиму в Росії. Добитися ж цієї цілко-

витої зміни політичного режиму в Росії можна буде тільки шляхом революційним, залучивши до боротьби основну масу нашого народу — мільйони нашого селянства. Але селянство на 80% неписьменне, у величезній більшості живе злиденно. Значить зворухнути його, штовхнути на боротьбу, можна не так гаслами національного, як соціального звільнення. Звідси наша зацікавленість політичними та соціальними проблемами, захоплення творами М. Драгоманова, книжками Кропоткіна ("Записки революціонера"), Степняка-Кравчинського ("Революційна Росія"), Туна ("Історія революційного руху в Росії") тощо.

Наша невеличка групка, що віdbувала свої збори, читання, дискусії, не була будь-якою партійною організацією. Вона була ні від кого незалежна й мала характер самоосвітній, удосконалювальний. Ми старалися самотужки розібрatisя в різних питаннях соціального й політичного устрою. Ніхто зі старших на допомогу нам не приходив, та й приходити не міг, бо в Харкові не існувало таких українських громадських чи політичних організацій ні легальних, ні нелегальних (російських було досить!), які цікавилися тими ж проблемами, що ними цікавилися ми, і які, разом з тим, були б достатньо сильні й пов'язані живим корінням з українським ґрунтом.

Єдиною дійсно існуючою діючою українською організацією була ХУСГ, але характер її був не тільки безпартійний, а й аполітичний, культурницько-просвітній. А це нас не вдовольняло. Це й штовхнуло нас у бік створення своєї тіснішої групки в межах ХУСГ, до якої входили, крім мене, такі особи: Володимир Глуходід (згорів від туберкульози 1916 р. під час перебування у в'язниці на засланні), Яким Б., Павло С., курсантки — Леся Вензель, Маруся Соболь, гімназисти — Андрій Заливничий (згинув у кінці 1918 р. на Чер-

нігівщині), Микола Петренко, лебединські вчителі — Грицько Пустовар (у 1920 р. вийшов на еміграцію) й Микола Запорожець та інші, менш активні члени, або такі, що я позабував їхні прізвища.

Отож, коли виникла думка про організацію протиурядової демонстрації, то, з одного боку, я і мої найближчі товарищи, які були в той час у Харкові, не могли лишитися осторонь, а з другого — до нас, як до "політиків, досвідчених у таких справах", звернулися очі багатьох членів ХУСГ, що близче зиали наші настрої та зацікавлення.

Якось так вийшло, що в центрі керівної групи, яка мала провести організацію демонстрації, опинився я і Олекса Синявський, пізніше — професор — мовознавець, що загинув десь під час "єжовщини" в катівнях НКВД (1937-39 рр.), чи на засланні. На нас двох і лягла вся вага підготовки цієї демонстрації.

Міжнародальні переговори

Відчуваючи слабість власних сил Громади, якій тяжко було б викликати масу зденаціоналізованого або іншонаціонального студентства університету на імпозантну протиурядову демонстрацію з приводу заборони святкувати столітній Шевченківський ювілей, я висунув думку про потребу ввійти в контакт з іншими студентськими організаціями і в першу чергу з національними організаціями, бо в університеті було чимало вірменів, грузинів, жидів, татар тощо.

Встановлювати цей контакт довелося мені. Я, встиг знайти, зустрітися і переговорити з представниками лише трьох організацій.

Мої переговори з студентом-жидом Шифріним, що розмовляв від імені російської соціал-демократичної організації, не дали наслідків. Він нам — як я це зрозумів — не співчував, ставлячися від'ємно до піднесення й активізації національного питання. Отже чекати допомоги в проведенні нашого задуму з цього боку не доводилося.

Кращі наслідки були від переговорів з представниками жидівської національної організації. Точну назву цієї організації я забув, як забув і прізвища тих студентів, що з ними мав справу. Сконтактувався я з ними через Вол. Глуходіда. Представники тієї організації визнали рацію спільногого виступу проти урядової заборони святкувати ювілей. Цей бо виступ мав бути взагалі протестом проти гнобительської національної політики російського уряду. З ними мені пощастило потім погодити їх зміст відозви до студентства, що її я склав, і вони дали згоду вписати назву їхньої організації під цією відозвовою та пообіцяли організовано взяти участь у проведенні демонстрації на вулицях Харкова.

Мав я побачення і з грузинами. Вони живо відгукнулися на мою пропозицію влаштувати спільну прилюдну політичну демонстрацію — протест проти гнобительської національної політики уряду. Обіцяли, що вийдуть на демонстрацію з кінджалами і при першій же нагоді пустять їх у дію... Мене неприємно вразила ця дитяча задирикуватість і я, як умів, почав доводити їм, що демонстрацію треба провести без зброї, бо коли б хтось пустив у хід кінджал, то це лише спровокує поліцію на погром. Наше ж завдання — своєю демонстрацією звернути увагу громадянства Росії та інших держав на ненормальні явища та примусити задуматись над ними. Довго ми балакали, сперечалися і врешті умовилися ще раз зустрінутися, щоб остаточно все погодити, зокрема текст відозви тощо. Але... в призначений час на умовлене місце вони не прийшли...

Готуємося випустити проклямацію.

А час ішов, день, визначений для демонстрації, наближався...

Треба було підготувати вже друк проклямації, яка мала пояснити масі студентства причину й мету

демонстрації, яка мала спонукнути його до виходу на вулицю.

І знову — справа друку проклямациї впала на мене й на Синявського. Я мав був налагодити друк проклямациї на гектографі, з яким я вже був знайомий, а він — знайти приміщення для друку.

Але перед тим, як починати друк, треба було зробити гектограф. А для виготовлення гектографа треба було дістати значну кількість гліцерину та желятини. Треба було дістати відповідній шматок м'якої бляхі, щоб зробити форму. І, нарешті, для писання потрібне було гектографічне чорнило.

Місцем наших зустрічей та домовлень була "Столова для недостаточних студентов Общества Трудящихся Женщин города Харькова" на Рибній вулиці. Там завжди під час обідів був тиск студентів. Мені, що трохи був обізнаний з революційною літературою та обставинами нелегальної роботи, кидалася у вічі неконспіративність поводження активної групи Громади, голосні розмови тощо. Все це могло привести до передчасного паралізування поліцією наших намірів. Я попереджав про це, але з мене сміялися... Дехто, мабуть, думав, що я просто страхополох...

Сам я пробував вжити бодай деяких заходів обережності. Отож, щоб не ходити самому по крамницях, скуповуючи гліцерин, желятину й гектографічне чорнило, та щоб передчасно не звернути цим на себе увагу посвідченого агента, я додручив зробити це різним товаришам. Зібрав і переніс до безпечних місць свою нелегальну літературу тощо. Одним словом — трохи підготувався до обшуку.

Сексот кроує за спиною

Але ось, все вже купили, принесли мені, і я з Олексою Синявським увечері маю йти десь на Журналівку.

Прийшли ми... У приміщенні студентів-технологів, членів ХУСГ, яких я до того не зінав і прізвищ тепер

ні згадаю, було вже чимало студентів університету. В той час, як в одній кімнаті ми варили на спиртівці гектограф, написали відозву й друкували її, в другій — як видно для того, щоб очі одводити, — хор співав українських пісень. Зібралися, мовляв, для співів і гулянки...

А тим часом робота посувалася туго... Рецепт пропорцій складових частин гектографа виявився невдалий, отож—довго морочились і мало зробили: надрукували щось із півсотні проклямаций. Олекса Синявський їх забрав, щоб роздати кому треба.

Було, мабуть, близько 11-ої години, коли я, загорнувши гектограф у папір та схбавши чорнило до кишені, вийшов і попрямував додому. А жив я за кілька кілометрів, на початку Нетечинської вулиці, коло Михайлівської церкви.

На вулицях було майже порожньо. Освітлення кепське. Я йшов швидко, щоб не змерзнути, бо мав на собі лише теплий піджак. Пробираючися різними темними провулками, я спочатку нічого не завважив. Але ось на Скобелівській площі, де було зовсім порожньо, я відчув, що за мною хтось неодв'язно кроує. Не озираючись, я став перевіряти, різко міняючи напрямок руху. Але тупіт за мною не вгавав... Хтось, боячися загубити мене в темряві, йшов, як кажуть, по п'ятах...

Я вже доходив до дому. Мені не хотілося показувати сексотові, де я живу. Але що робити?! Мене охопило хвилювання. Серце прискорено билося... Спробувати водити його по місті, щоб якось зручним маневром одчепитись, безнадійна спраوا: на вулицях стало зовсім порожньо, і агент, зрозумівши мої маневри, зможе при першій же нагоді заарештувати мене з гектографом та з текстом проклямациї на ньому...

І я рішуче попрямував до будинку ч. 11, де наймав кімнату. Ще раз на перехресті вулиці зробив раптову зміну напряму свого руху і остаточно впевнився, що небажаний "хвіст" за мною таки дійсно

тягнеться. Увійшовши в двір, я зачинив за собою хвіртку. "Хвіст" залишився на вулиці... Сховавши гектограф, ліг спати.

— Що буде, те й буде! Адже я це передбачав.

Стомлений, швидко заснув. Коли прокинувся, сонце вже зійшло.

— Ага! З трусом не прийшли. Значить, сексот не зінав, що я ніс із собою...

Грізний дзвоник серед ночі

Я ще раз переглянув свої речі, одібрав небезпечне, і, вживши заходів обережності, переніс ці рештки до товаришів, що не брали активної участі в підготовці демонстрації протесту.

Потім пішов до бібліотеки Короленка, переглянув новіші енциклопедії і відшукав новий рецепт для виготовлення гектографа. Попередній рецепт, який я запозичив з книжки „Мученики науки” Тісандье, не виправдав себе.

Під час обіду в їdalні зустрівся, як звичайно, з Олексою С. та з іншими товаришами й дізнався, що ніч пройшла спокійно.

— Ну, — думаю — значить поліція ще нічого докладно не знає і своїми запобіжними обшуками та арештами не встигне перешкодити нам провести наш задум у діло.

Ввечері ми пішли з Олексою С. до заміжньої сестри одної з наших курсанток — Наталі Шаде, щоб надрукувати в її приміщенні побільше листків нашої проклямації, бо вже завтра мала відбутися демонстрація.

Будинок, до якого ми йшли, був близько річки Харків між Горбатим мостом, що вів на Чорноглазівську вулицю та між другим мостом, що вів на Старомосковську. Великий, либонь, п'ятиповерховий. Жили в ньому, як видно, заможні люди, бо сходи були вкриті "доріжкою" і зустрів нас при вході швайцар, який запропонував нам залишити у нього калоші.

Поскидавши калоші, мій мовчки пішли нагору. Я був тут вперше, а Олекса С. мабуть раніше вже був

колись, або ж йому добре розказали куди йти, бо, не питуючи швайцара, — а це в нашему становищі було дуже добре — ми пішли вгору й зупинилися на передостанньому поверсі перед дверима, прикрашеними великою мідяною табличкою з прізвищем господаря.

Подзвонили. Разом з покоївкою нас зустріла Наталя Ш. з сестрою, господинею цього приміщення. Поки ми роздягалися, вони забрали в нас те, що ми з собою принесли для роботи. Потім повели нас до вітальні. Мене вразило незвичайне для мене багате убранство кімнати. Чоловік сестри Наталі Ш. був визначним промисловцем, чи купцем.

Познайомилися з господарем. Почалася звичайна гуртова розмова про те, про се... Я вже почав був нервуватися, бо час ішов, а я не бачив можливості для виконання нашого завдання і взагалі не розумів, як це ми тут будемо робити. Аж сьє господар попрощався й пішов спати.

Нас перевели негайно до просторого кабінету, вимкнули в квартирі зайве електричне світло і сказали, що можемо безпечно розпочинати нашу роботу. І ми з Олексою не загаялися. Швидко почали робити все, що треба. Друг цього разу йшов добре. Наталя Шаде і її сестра-господиня були спостерігачами нашої роботи і раділи, як діти, нашим успіхам.

Було вже за північ, коли ми кінчили роботу. І раптом, наче грім нас вдарив — голосний дражливий дзвінок у передпокої...

Нас шукають

Усі ми, не промовивши одне до одного й слова, зрозуміли значення цього дзвінка. Вимкнули в кімнаті електрику... Нервове напруження опанувало всіма до крайньої межі. Очевидно у всіх промайнула майже одна й та ж думка:

— Поліція!.. Що ж робити?..

У передпокої нервово задзеленчав дзвінок, вимагаючи відчинення дверей... Роздумувати було ніколи.

Господиня й Наталя Ш. вийшли з кімнати й зачинили до нас двері. Треба було попередити покоївку, щоб вона не вийшла раніше. Через хвилину ми крізь малопрозоре матове скло дверей нашої кімнати побачили, як у передпокої заблищало світло. Ще через хвилину — чийсь грубий владний голос забубонів, говорячи про щось...

Ми чекали, що ось зараз відчиняться двері й до нашої кімнати ввійдуть поліції та виявлять усю нашу роботу, або, як кажуть — "впімають нас на гарячому".

Але ні!.. Голос замовк, вхідні парадні двері зачинилися й світло у передпокої погасло...

Через хвилину до кімнати повертаються господиня й Наталя Ш. й пошепки повідомляють: — Ходить багато поліції. Шукають двох студентів. Що робити?..

— Поки не пізно, треба втікати через чорний хід, бо не знайдуть і знову сюди прийдуть!

— А що ж робити з гектографом та проклямаціями? Адже, як буде обшук, то їх знайдуть.

Наталя каже, що проклямації вона спробує спустити в каналізаційну рур, але куди подіти коробку з гектографом? Я моментально вирішує: гектограф і чорнило я беру з собою.

Через хвилину нас тихо провели темною кухнею, тихо відчинили двері на чорний хід, і ми вийшли. На сходах було зовсім темно. Тихо, помацки почали ми спускатися вниз, щоб вийти у двір.

Тим часом у кватирі, з якої ми вийшли, розігралася ціла трагедія. Виявилося, що до куховарки в той день прийшов чоловік-столяр і заночував. Почувши дзвінки й метушню в квартирі, а далі побачивши, як нас випустили через чорний хід, він став одягатися, щоб і собі за нами вийти. Був хворий на туберкульозу, а тому боявся, що його тут заарештують, посадять до в'язниці, а там він обов'язково загине...

Наталі Ш. і господині, як ми дізналися потім, коштувало багато

труду, неприємностей і, навіть, припинення, поки вони упросили того столяра залишитися й нікуди не виходити, бо знали, що цим буде зраджене місце друкування проклямації. Багато мороки зазнали й з самими проклямаціями, поки їх знишили і спустили в каналізаційну руру...

В лабетах поліції

Вже ми зовсім зійшли вниз по сходах, гадаючи зараз вйти у двір, як раптом відчули в темряві людську присутність і різкий оклик:

— Стій!

Тут же нас скопили за руки й зблисlo світло кишеневого ліхтаря. Ми побачили, що коло виходу в двір стояв цілий табун поліції. Нас вивели в двір, потім на вулицю й повели до парадного входу в будинок. В освітленому вестибюлі ми побачили новий гурт поліції, похмурого швайцара, а коло нього — наші калоші: речевий доказ нашої присутності в будинкові. Побачили ще літнього присадкуватого огорядного цивільного, зі злим неприємним поглядом. До нього нас і підвели. Це був начальник "сисько-го отделения" (таємної поліції).

— Піймали! — з виглядом повного задоволення доповів старший поліцай, показуючи на нас, і подав йому загорнутий у папір гектограф, що його взято було з моїх рук.

Розгорнув, глянув. А на гектографі лежав і останній готовий відбиток проклямації.

— Ну, звичайно!.. — промовив він багатозначуще. Сумніву, мовляв, ніякого, це вони і є.

— В якому приміщенні ви були? — грубо запитав мене начальник таємної поліції.

— Не знаю! — відповів я коротко.

— Як це "не знаю"?! — з перекошеним від злости лицем гукнув він, перекривляючи. — Що ви сонній були, як сюди прийшли?!

І він звернувся з тим же питанням до Олекси С., але і від нього одержав таку ж коротку відповідь. По-

бачивши, що видавити з нас щось задовільне буде тяжко — накинувся з злосливою лайкою на похмурого швайцара.

— Ти мусиш знати, де вони були! — кричав до нього. — Ну, то ми ще з тобою поговоримо!.. — пригрозив наостанку.

І нас повели сходами вгору. Ось вже ми діходимо до того поверху, де були. Серце прискорено забилося, а в голові гураганом думки! Невже вони дізналися й ведуть до тієї квартири, з якої щойно ми вийшли?!

Аж тут з полегшенням стверджуємо, що ведуть нас ще вище, на останній поверх. Сходимо, дивимося: двері в одну квартиру відчинені і всередині нишпорить поліція. Заводять і нас туди...

Приміщення скромно устатковане. Жила тут, як ми згодом дізналися, якась учителька, політично неблагонадійна. На неї і впала найбільша підозра. Завели нас до кімнати, в якій уже обшукували невідомого нам мужчину. Знову допит:

— В якій квартирі ви були?

— І знову відповідь: — Не знаємо!..

— Ви в цій квартирі були?

— Ні, ми тут не були...

— Роздягти догола й обшукати! — розлютовано крикнув начальник таємної поліції.

Нас почали роздягати й обшукувати. З кишені в мене витягли гектографічне чорнило, ще один речовий доказ "злочину"...

В одиночі

Ще була ніч, як ми потрапили у відповідному супроводі до „Губерської в'язниці", що була поблизу головної харківської залізничної станції. Наче у сні пройшли ми різні типово-в'язничні процедури: опит, записи, новий обшук, відбирання складаних ножиків, годинників, грошів, ремінців, далі переходи в'язничних дворищ, якихось залізних кліток та гратчастих перегородок, нарешті грюкіт зачинених дверей одночної камери на третьому поверсі...

І ось, я сам... Олексу Синявсько-

го повели десь до іншої...

Оглянув я нову свою домівку. Вузька, маленька, похмура камера з асфальтовою підлогою. Не дуже велике вікно, розташоване високо, нарівні обличчя. До стіни прироблене залізне ліжко з солом'яним мішком і малесенький столик; в кутку, коло дверей, відома „параша" із специфічним огидним запахом. Мимоволі згадалася знаменита картина Ярошенка „В'язень"...

Безпорадно озираючись навколо, я раптом відчув, що за мною хтось стежить. Глянув на двері — аж крізь невеличке кругле віконце на мене з коридору дивиться чиєсь око...

Як тільки мій погляд зустрівся з ним, з-за дверей почулося глухе:

— Лягай!

І я ліг...

Значить все загинуло!.. Демонстрація, певно, не відбудеться, або до неї не допустять... З університету викинут... Учителювання, про яке мріяв, до якого готувався, на яке дивився, як на шлях громадського служіння, яке вважав за єдиний засіб впливу на українську молодь в час формування її світогляду — стало з цього моменту неприступним...

Я ж тепер став уже політично-неблагонадійним! Все мое майбутнє життя має перейти тепер на якісі нові, невідомі мені реїки... А хто мені, ув'язненому, допоможе? Хто за мене поклопочеться? І я гостро відчув свою самотність, як ніколи не відчував перед тим. Адже рідні десь далеко, за дев'ять тисяч кілометрів, на Зеленому Клині...

Але, що буде, те й буде! Жалувати не буду. Сам добре знов, на що йду... Крім того, за стінами в'язниці в мене лишилися ще товариші. Ішоправда, вони самі безсилі, але духовно вони зі мною, я це знаю...

Стомлений, робитий я заснув тяжким сном. Це була перша моя ніч у в'язниці... (Далі буде)

ЯК ПРИСУДЖУЮТЬСЯ НОБЕЛІВСЬКІ ПРЕМІЇ

— Аеропаг стариків, що вибирають лауреатів і присуджують премії, слід омолодити. Весь статут нобелівської установи потребує реформи...

Так заявив 4 роки тому у шведському парламенті депутат Ерік Шталь, коли стало відомо про ухвалу шведської академії — не видавати в 1949 році премії в ділянці літератури.

Шведська академія, що нараховує 18 незмінних членів — установа строго автономна. Її рішення остаточні. Згідно статуту, академія не зобов'язана мотивувати свої постанови. За своє більш півстолітнє існування нобелівська установа була нераз об'єктом критики.

Чому ж, однак, тільки в 1949 році громадську думку «Скандинавії» так схвилювало рішення академії відкласти на рік вибір лауреата в ділянці літератури? Хоч наради академії відбуваються при закритих дверях, зберегти таємницю ухвал не завжди вдається. Хтось з академіків розповів знайомому журналістові про причину відкладення вибору. Причиною була боротьба, викликана вперше виставленою в тому році кандидатурою Черчіла на премію в ділянці літератури. Думки академіків розійшлися. Формалісти доводили, що публіцистичні й мемуарні твори Черчіла не можуть вважатися художньою літературою. Присудження йому премії суперечило б волі Нобеля. Прихильники Черчіла, навпаки, всіляко захищали його право на премію. Компроміс знайдено в мудрому соломоновому рішенні — відкласти вибір. Не врахували академіки лише тієї обставини, що розходження, а головне — причина їх виникнення, може стати відомою і до того ж обернутися проти них самих.

Томас Манн, Герман Гессе і Андре Жід — три лауреати і корифеї літератури виступили в захист академіків-формалістів. Томас Манн заявив, що було б абсурдно присуджувати Черчілеві премію в ділянці літератури. З більшим правом він може претендувати на премію миру. Андре Жід писав, що твори Черчіла не є наслідком творчої фантазії й інтуїції, а спостережень, особистих переживань і цікавих споминів, майстерно викладених, і їх не можна вважати художньою літературою. Дещо інакше розцінював літературні таланти Черчіла Герман Гессе, але й він заперечував його право на премію в ділянці літератури.

Ця суперечка мала й позитивні наслідки. Рік пізніше шведська академія зробила деякі реформи в своєму статуті і протягом останніх трьох років омолодила свій склад. Якщо до 1949 року привілей виставляти кандидатів мала лише мадрідська академія й про-

фесори - літературознавці, що займали університетські катедри, то за новим статутом ця процедура значно змінена.

Кожен нобелівський лауреат має право запропонувати свого кандидата, якого шведська академія повинна внести в офіційний список можливих лауреатів. Присудженням Черчілеві премії по літературі шведська академія виявила ліберальніше тлумачення волі Нобеля й продемонструвала новий дух, внесений в її стіни молодими членами.

Черчілеві і в цьому році довелося конкурувати з довгим списком претендентів на премію Нобеля. Найнебезпечнішими серед них були: американець Ернест Гемінгвеї і данець Мартін Андерсен-Нексе. Чиясь невидима рука старанно розчищала дорогу Гемінгвеєві. З появою його новелі «Старий чоловік і море», надрукованої в журналі «Лайф», число журналу одержали не тільки всі члени академії, але «Лайф» можна було бачити на столі в кожного інтелігента шведської столиці. З'явився цей твір і в перекладах на шведську й данську мови. Не менш наполегливо велася агітація скандинавською радикальною інтелігенцією, що орієнтується на Москву, в користь данського письменника Мартіна Андерсена-Нексе, запеклого комуніста. Переміг, однак, Черчіл. Його шеститомовий твір, присвячений історії другої світової війни, призвано зразком літературної прози.

Порушуючи традицію, нобелівський аеропаг прийняв свою ухвалу на місяць раніш, ніж звичайно. Це здайвий доказ того, як шведська академія бажає бачити в себе гостем старого лауреата і як готується зустріти його шведська столиця.

I. T.

ВІД РЕДАКЦІЇ

Через п'ятеобтяження матеріалами, деякі запляновані в це число статті вмістимо в черговому числі. Серед них головніші: Лір Громовий: «Коли вмирають боги», Д. Гуменна: «Каньйони — або луснемо!», П. Лимаренко: «Японія — країна сходячого сонця».

Стаття В. І. Гришка «Україна сьогодні» готовиться до друку в нашому видавництві окремою брошурою.

Просимо шановних передплатників повідомляти нас письмово про кожно-часну зміну адреси. Також просимо своєчасно відновляти передплату, та приєднувати нових передплатників. Моральним обов'язком кожного одумівця є стати передплатником журналу «Молода Україна», що є єдиним друкованим органом ОДУМ-у в світі.

Адміністрація

Б. ОСИПОВИЧ

НЕСПОКІЙНИЙ ЧОРНИЙ КОНТИНЕНТ

До расової проблеми в Південній Африці

(За матеріалами англомовної преси)

Найбільш на південь висунена країна "Чорного Континенту" — Південно-Африканський Союз, перлина Великобританської імперії на цьому гарячому, назагал дикому й примітивному континенті.

Більш як половину границь цієї надзвичайно багатої на природні багатства країни творять Англантійський і Індійський океани. Починаючи вже від самих берегів, земля поступово підноситься і творить три пересічно високі плоскогір'я. Третєй найвищій плоскогір'я віддалене всього на 120 миль від південного побережжя. Нижча частина країни багата на різноманітну рослинність, зокрема на прегарні квіти. В окремих районах вирощують у великій кількості пшеницю, ячмінь, овес, картоплю, тютюн, бавовну й цукрову тростину. Проте розвиток сільського господарства стояв до недавна на дуже низькому рівні й приносив країні постійні дефіцити.

Головним багатством Південної Африки, побіч відомих копалень золота і діамантів, є плоскогірні па-

совища, на яких випасається величезна кількість рогатої худоби, овець, коней та осілів. Пересічна вартість річного прибутку від вовни значно перевищує пересічну вартість річної продукції діамантів. Експорт струсевих пер збагачує країну на 150 тис. доларів річно. Головні копальні діамантів є в околицях Кімберлей, а Вітватерранд у провінції Трансвалль є найбільшим продуцентом золота в світі. Річний прибуток з видобутку золота доходить сьогодні до 100 мільйонів фунтів стерлінгів поруч з 6-ма мільйонами прибутку від діамантів. Проте на перше місце в південно-африканській економіці останніх років вибивається текстильна промисловість. Сьогодні текстильна продукція творить 22% національного прибутку країни, поруч з 17% прибутку з сільського господарства і 13% з гірництва. Осідком адміністрації цієї багатої британської домнії є місто Преторія. Але парламент знаходить й досі в Кейптауні. Номінальним головою держави, як і в Канаді, є

представник королеви — Генерал-Губернатор. Уряд складається з 12 міністрів на чолі з прем'єром, обов'язки якого виконує тепер оспрорюваний Д. Малян. Парламент складається з 40-членного сенату і 150-членної Нижньої Палати виборчих послів. Урядовими мовами є голландська й англійська.

Здавалось би, що громадяни цієї багатої й правленої демократичним способом країни повинні бути щасливі, миролюбні та вдоволені добробутом. На жаль, справа виглядає зовсім інакше. На тлі казкової природи і природних багатств у країні панує страшна нужда, нерівність, нетolerантність і звіряча ненависть.

Минає рівно 300 років з того часу, коли голландські торгівці, курсуючи поміж Голландією і Індією, заклали біля рогу “Доброї Надії” колонію Кейпстан. В той саме час африканські чорні племена, під впливом перенаселення, арабських наїздів і міжплемінних війн, вирушили з Центральної Африки на південь, займаючи північні й східні райони теперішнього Південно-Африканського Союзу.

Після наполеонівських війн голландську колонію Кейпстан здобули англійці. Невдоволені режимом білі переселенці в 1837 році залишили масово Кейпстан і по тяжких, кривавих сутичках з тубільцями утворили на північ від Кейпстану дві республіки: Трансвааль і „Рожеву Вільну Державу“. Правною підставою цих нових республік стало гасло: “не буде рівності між білими і чорними ні в ділянці церковній, ні в політично-державній.”

Майже сто років тривали спорадичні бої між білими й чорними, поки чорних не загнано в малі резервати. Відтоді чорні, названі Банту, могли жити тільки в окремих тубільчих ділянках, під “батьківським” наглядом білих. В “білих” містах Банту були толеровані тільки як виконавці найтяжчих робіт та домашня послуга білих панів.

Однак тубільче населення не зменшилось, як це часто бувало в

захоплюваних європейцями колоніальніх країнах, а навпаки, ще й досі регулярно збільшується. Цей приріст чорного населення уряд використовував як майже безкоштовну робочу силу при постійному розвитку індустрії. Тепер три мільйони чорних живе в тубільчих резерватах, а майже шість мільйонів працює по містах і копальннях.

Урядуюча тепер націоналістична партія, що складається майже виключно з колишніх голландських і німецьких поселенців, т. зв. / бурів, має в плані переселити Банту назад до резерватів і розвинути окремі суспільства, з окремими правами й цивілізацією. Банту не матимуть помешкань чи будьяких інших прав у дільницях білих. Опозиційна „Об'єднана партія“, що складається в більшості з англійських колоністів, але також і з бурів, не погоджується з такою “політикою відокремлення”. Вона пропонує рівність економічних шансів для всіх мешканців Південної Африки, але також є проти соціального зрівняння чорних з білими. Обидві партії вважають, що білі є “справжніми опікунами” Банту і єдиними повноправними господарями країни.

Південна Африка начисляє тепер понад 8 мільйонів Банту і тільки 2.640,000 білих, голландського та англійського походження. Крім білих і Банту в Південній Африці живуть ще й інші расові групи, а саме біля 1 мільйона мішанців і 365,000 індусів, які домагаються

Кейпстан. — Будинок парламенту.

кращої долі, ніж звичайне кріпацтво.

Над політичним життям країни повну контролю мають білі, точніше — бури, які називають себе ще “африканцями”. Мешканці англійського походження, що почали масово поселюватись у Південній Африці щойно після англо-бурської війни 1902 року, мало цікавляться політикою, але зате контролють індустрію та торгівлю. Вузько-націоналістична політика уряду Д. Маляна залучувала до певної міри англійську частину населення. Воно почало брати активнішу участь у роботі Об'єднаної партії, а також створило з ветеранів останньої війни окрему організацію, т. зв. „Торч команда”, для захисту конституції перед посяганнями націоналістів.

Вісімом мільйонам Банту дозволено висилати тільки трьох своїх репрезентантів до парламенту, однак ці репрезентанти мусять бути також білими. Крім цієї політичної дискримінації важливу роль в боротьбі проти чисельної переваги чорних відіграє також економічне і соціальне упослідження чорних. Методами, подібними до тих, що панували в середньовічних європейських цехових організаціях, білі не дають чорним зможи здобути знання і професію. Південно-африканські професійні організації здебільш консервативні. До більшості з них чорні взагалі не мають права належати.

Уряд намагається всякими способами затримати Банту в їх сільських резерватах, але досі безуспішно. Чорні заливають південно-африканські міста без огляду на жахливі мешканеві умови й безробіття. Півмільйона чорних живе в т. зв. “блляшаних містах” або бараках з цинкової бляхи. Відомі випадки, коли такі „міста“ з 40.000 населення виростали буквально за одну ніч.

Бурхливі демонстрації чорних викликані тепер т. зв. “пашпортовими правилами”, що змушують чорних завжди носити при собі щонайменш 8, різних пашпортів: від дозволу

Прибережний ріг на стику двох океанів — Індійського та Атлантичного.

мешкати в місті, аж до дозволу відвідувати приятелів уночі. На цьому тлі розвинулась торгівля фальшивими пашпортами, наслідком якої тисячі невинних і чесних негрів попадають до тюрэм, де їх використовують як безкоштовну робочу силу для фармерів. Причиною цих пашпортових труднощів очевидно є неспокоїй розбій, що їх викликають безробітні негри в містах по ночах. Зрештою, на все можна знайти причину й навіть моральне виправдання. Наприклад, голова Протестантської Африканської Церкви, пастором якої був і теперішній прем'єр уряду Д. Малян, заявив недавно одному кореспондентові:

“Ми білі і християни. Ми не хочемо винищити негрів, як американці винищили індіян. Нашим обов’язком є поширювати християнську цивілізацію, але одна впливова капіталістична держава зреволюціонізувала наше суспільство, не взявши до уваги загрози з боку негрів. Британські індустріялісти критикують нашу „політику відокремлення“, але що вони зробили доброго для негрів? Ми хочемо допомогти неграм розвинутися в їх власних громадах.”

Проте президент Конгресу Банту, сам християнин і не демагог, дещо іншої думки про расову політику уряду Д. Маляна:

Струси — найвідоміші представники багатого африканського птаства.

„Ми проти насильного поборювання уряду — заявив він — але уряд позбавив нас надії. Мусимо діяти, щоб здобути людську гідність для нашого народу”.

Без огляду на інтервенцію Об'єднаних Націй, до справедливої розв'язки расової проблеми в Південно-Африканському Союзі ще дуже далеко. Найсильніші протести проти

зрівняння в правах спостерігається якраз у тих місцевостях, де Банту отримали вже деякі полегшення. Тому уряд Південної Африки, потерпаючи за свою власну шкіру, намагається задовольняти тільки привілеї білих громадян і категорично відмовляється злібералізувати свою політику відносно інших расових груп.

Проблема расової ненависті і свідомої кривди не розв'язана й дає чудовий матеріал для комуністичної „гуманітарної” пропаганди.

Еманципація негрів — це велике і тяжке завдання, що стоїть перед білими мешканцями Південної Африки. І якщо б зрозуміли вони свої справжні інтереси і признали неграм економічні і соціальні права — Південно-Африканський Союз став би напевно модерною нацією, якої не розжирили б небезпечні расові конфлікти.

ОДУМІВСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА

ПЕТРО МАТУЛА

ОДУМ США НА ОСНОВІ СВОГО ТРЕТЬОГО З'ЇЗДУ

Третій З'їзд ОДУМ-у в США закінчив черговий етап розвитку об'єднаної української демократичної молоді цієї країни. Він був добрим форумом, на якому спостерігач міг підсумувати одумівські здобутки та зробити відповідні висновки про якості намірів і діяльності молоді ОДУМ-у на відтинках — ідеологічному, організаційному, виховному та багатьох інших.

Говорячи про всі відтинки загально, треба ствердити, що мимо багатьох недотягнень, які також має все наше суспільство, молодь в ОДУМ-і зробила помітний поступ у порівнянні до недавнього минулого.

Спостерігач на з'їзді міг недвозначно ствердити, що здорові демократичні принципи, яких так бракує нашій спільноті, повільно, але грунтовно пускають своє коріння в думання і підхід до справ молоді в ОДУМ-і. Ще були прояви того, що не характеризується індивідуалізмом, щирістю думки, однак загальна відпорність до демагогії (про неї нижче) робила кінцеву характеристику молоді — як духово здорової та демократичної.

Ця характеристика ще не охоплює повного значення цих слів, але й до-

тепер досягнутого тяжко було б сподіватися, коли б ми продовжували перебувати під диктаторськими режимами, чи в подібних умовах.

При цій нагоді хотілося б ще раз підкреслити, що саме ми розуміємо під демократією для тих наших земляків, до кого значення цього слова не доходить та для тих, що уточнюють демократію з розхлябаністю й слабістю.

Щодо перших, то ми хочемо запевнити їх здійснити раз, що слово “демократія” ми не вживаємо з огляду на моду. За цим словом бачимо глибокий зміст, і якщо хтось нервово махає рукою, що, мовляв, “сьогодні всі демократи”, то це лише вказує, що він не вдумався в те, що саме людство називає демократією, а що недемократією. Очевидно, що всього числа “Молодої України” не вистачить, щоб викласти зміст демократії, і тому, бодай трохи надолужуючи голословність, хочемо зазначити, що вибір між демократією і недемократією оснований на тому, чи людина хоче бути вільним індивідом спільноти, який через вільно вибраних ним провідників бере посередню участь в керуванні життям усієї спільноти, чи

людина воліє узалежнити свою волю від провідників і жити "наказами згори".

Для других, тих, що не вірять в демократію як силу, хочемо ще раз підкреслити, що демократія — це сила і дисципліна, яка може досягнути того, чого ніколи "наказами згори" не досягнуть, бо вона основана на індивідуальній свідомості, почутті відповідальності, совісті, гуманності, а не на страхові.

На з'їзд, як доповідачі, були запрошенні ред. Юрій Дивнич та д-р Микола Шлемкевич. Ю. Дивнич закликав молодь не занедбувати українознавства, бо деякі молоді американці вже більше знають про Україну, ніж ми самі. На жаль, так склалося, що прелегент на той час був переповнений бажанням дати свою відповідь на закиди в його бік, які з'явилися в пресі, і для цього використав форум з'їзду, чим не сприяв обговоренню делегатами справ, для яких вони з'їхалися.

Тимчасом, д-р М. Шлемкевич і цього разу з'явився перед молоддю як добрий Батько-Товариш і ширістю та глибиною підходу, основуючись лише на правді — приемний чи неприемний — кинув багато впорядковуючого світла на думки та факти серед молоді, за що слухачі висловили йому особливу подяку тривалими оплесками.

Молода в ОДУМ-і, — говорив п. Шлемкевич, — відокремившись своїм об'єднанням від решти та не підтримуючи певних секторів українського життя, сказала своє "ні", — тобто задемонтувала свою незгоду котитися по інерції існуючим руслом українського громадського життя. Але ОДУМ ще не сказав свого "так", — тобто ОДУМ ще не заманіfestував своїх сильних, свіжих шляхів до всеукраїнської мети.

І хоч ми відчуваємо нашу велику внутрішню потенційну силу ідей, вимог і завдань перед українським суспільством, які незабаром, так само спонтанно, як і саме народження ОДУМ-у, виринуть на поверхню, проте радо прислухаємося до вищепереданих думок, бо вони дають нам можливість перевірити себе, чи ми ще свідомі своєї мети, чи ми ще погодилися підсвідомо на самоціль нашого об'єднання.

При цій нагоді хочемо висловити маленьку пораду пп. редакторам деяких українських часописів, щоб на майбутнє вони керувалися також совістю, а не тільки почуттям у зв'язку з тим, що вони подали до публічного відома про III з'їзд ОДУМ-у. Крім згаданих нами думок М. Шлемкевич — також говорив, щоб молодь, часом, не захопившись своїм "ні" і не нехтувала всім, що старші провідники донесли до наших днів як дорогий скарб — Українську Національну Раду, святість діл С. Пет-

люри і ін. Натомість "Гомін України" пише таке:

"У своїй доповіді д-р Шлемкевич плямував усі існуючі на еміграції українські партії. У вихованні української молоді доповідач гостро засудив орієнтацію на Петлюру, Липинського й Хвильового. До них — говорив доповідач — не варто поверматися, бо це вчораший день, назадництво, а треба шукати нового."

Крім того, що це нечесно, це ще й некорисно для самого "Гомону України", бо чимало людей чули, що п. Шлемкевич таких видумок не висловлював. Та це лиш між іншим.

На початку ми згадали були про демагогію. На жаль, чи на користь, ця річ мала місце на з'їзді. Можливо "на жаль", бо шкода, що взагалі до такого дійшло, а може бути й "на користь", бо при цій нагоді молодь дала добру відсіч і на майбутнє тим, хто б задумав розраховувати на нечесність.

Все це сталося у зв'язку з непідпорядкованістю п. В. Дубняка постановам Головної Управи, його нехтуванням демократичних принципів та недозволеною витратою поважних грошевих сум. Головна Управа, стративши надію на будьяку співпрацю з п. Дубняком, врешті постановила усунути його зі своїх рядів, а кінцеве рішення передати в руки з'їздові.

Як виявилось, п. Дубняк усвідомлював якість своїх потягнень, бо не надіявся на своє віправдання з'їздом, тому й кинувся творити сприятливу собі атмосферу неправдою. Всі непорозуміння між ним і Гол. Управою він переніс на основу партійщини. Роз'їзджаючи по філіях, пропагував, що то УРДП розбиває та захоплює ОДУМ. Почав поширювати летючки, підписані якимсь "комітетом" по обороні ОДУМ-у від УРДП" та багато інших провокуючих трюків. На самому з'їзді п. Дубняк прикладав усі свої вміння, щоб спровокувати присутніх на своє віправдання. Та такий підхід не знайшов найменшого ґрунту, і справа закінчилася тим, що п. Дубняк лиш тоді зможе бути віправданий, коли спеціально створений комітет для дослідження справи Дубняка зможе знайти для того підстави.

Згадуючи "партійщину", хочемо зауважити, що з досвіду знаємо, і це цілком нормальне, що те чи інше угруповання не мало б нічого проти, а то й бажало б похвалитися перед рештою, що ось, мовляв, молодь ОДУМ-у є "нашою", "нашими кадрами". На нашу ж думку, молодь схоче унаслідувати лише діла тих, хто широ, чесно й жертвоно служить вимогам Батьківщини, а не тих, що через мізерні амбіції та короткозорість зробили з нашого суспільства масу розсварених, непродуктивних

Ю. ДИВНИЧ

ТРИ ПОКОЛІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІДСОВЕТСЬКОЇ МОЛОДІ

(Доповідь на Третьому З'їзді ОДУМ-у США)

1. ПОНЯТТЯ ПІДСОВЕТСЬКОЇ МОЛОДІ І ЇЇ ПОКОЛІННЯ

В совєтському суспільстві, подібно до інших, існує три основні психологічні типи молоді: активна, пасивна і негативно-пристосуванська. Наша мова буде головно про активну групу, бо пасивні групи здебільша йдуть слідами активної частини. Негативно-пристосуванська група теж поки що залишається поза межами даного огляду, бо це відомі в історії кожного віку поневілюваного народу "яничари", сліпі, знайдя чужої сили, і їх належиться розглядати в іншій категорії, саме в категорії тієї чужої сили.

Підсоветською молоддю ми називаємо ту молодь, світогляд якої оформився в умовах совєтського окупаційного режиму. Отже, хоч як важливо було б тут згадати про ту нашу близьку героїчну молодь, яка під проводом Грушевського, Винниченка, Петлюри та інших будівничих української незалежності, билася на фронтах і барикадах української революції, все ж таки денним порядком з'їзду мені визначена тема не герой Крут і Базару, а тема підсоветської молоді. Трудне завдання. Страшна тема. Бо це ж саме

групок.

Тимчасом хай буде обов'язком кожного одумівця пам'ятати, що лише тоді ми досягнемо кращого українського суспільства, коли прикладемо до цього наш власний, щирій розсуд, а не автоматично вкочуватимемося в біжучі течії. Це тим більш важливо, коли взяти до уваги, що не-сьогодні-завтра ніхто інший, тільки ми — молодь, мусітимемо перебрати увесь тягар української суспільно-політичної роботи на свої плечі.

Говорячи про з'їзд, не можна не підкреслити енергійність, зацікавленість та жертвеність молоді, яка кількісно прибула на з'їзд з багатьох далеких філій ОДУМ-у. А також не можна не висловити признання філії в Нью-Йорку задуже гарно приготовану господарську частину з'їзду, від гарно влаштованої дбівки починаючи і на надзвичайно гарній забаві в "Мангеттен Плаза" кінчуючи.

* Через брак місця пропускаємо автобіографічний розділ доповіді. Зацікавлених відсилаємо до чисел 21-23 "Сучасної України", де доповідь Ю. Дивника була надрукована цілістю.

ця підсоветська молодь стоїть в середині згаданої вище кризи. Це ж бо про неї ні пісень не написано, ні легенд не створено, ні літопису простого не складено. Вона "пропаща", противна для світу і для самої себе разом із своїм "добрим і злом"; вона не має в календарі своїх імен і ювілейних святочних дат, і її честь стоїть безоружна перед безчесним нападом кожного пройдисвіта... Вона й досі не має права ані зможи скласти свою незфальшовану велику біографію, і тому її деколи презирливо називають "сфінксом".

За 35 років історично склалося приблизно вже три покоління цієї підсоветської молоді:

1) Народжені між двома революціями, 1902-1916, дитячі роки яких пройшли в умовах першої світової війни, національної революції та чужих інтервенцій, свідомість яких мужніла в умовах українського відродження двадцятих років, а молодість закінчилася серед страшного московського погрому України терором і голодом 1931-33 і дальших років. Цьому поколінню тепер уже 35-50 років.

2) "Однолітки революції", народження 1917-1925 років, дитячі роки яких перейшли через погrom і терор 30-тих років, а юнацькі — через катастрофу другої світової війни і її наслідки. Ім тепер 28-35 років.

3) Народження 1926-1938 років; дитинство і юність їх — у другій світовій війні, в "оттарбайтерському" німецькому полоні та в повоєнному терорі на Україні. Ім тепер 15-27 років.

2. ПЕРШЕ ПОКОЛІННЯ

Перше покоління підсоветської молоді має перед іншими двома ту перевагу, що воно мало відносно більшу свободу і могло здобутися на відносно більш незалежне мислення. Ця молодь тільки нюхала своїм дитячим носом дорож національно-визвольної революції і по-дитячому переживала перемоги і поразки своїх батьків і старших братів. Ale зате ця молодь мала змогу формувати свій світогляд тоді, коли на базі Советської України і Советського Союзу кипіла запекла холодна війна за національну свободу людини і народу супроти московського молоха. З, усім

Ред.

своїм молодечим розгоном і запалом пішла вона в нове життя, опановуючи єдино-дозволену доктрину марксизму-ленинізму, але спромогаючись і на зіставлення тієї доктрини з життям, з практикою та виношуючи в собі певний критицизм.

Ця генерація творила собою перші масові кадри ЛКСМУ, завойовуючи в ньому позиції, зайняті присланими з Москви чи русифікованими політруками. Не зважаючи на брак матеріальних засобів, на голодування і злідні, ця молодь рушала з сіл, містечок і міст в нечуваний грандіозний похід по середню і вищій освіті, по міський фах і фахові знання. Це був справжній масовий рух молоді, якого доти ніколи не знала Україна і який зав'язався був ще в роки незалежної української державності. Дедалі більше втягалася ця молодь в будівництво Радянської України, української культури, української економіки. Вона була патріотична в найкращому розумінні цього слова. Спостерігаючи, які сміливі і вперті бої зводять українські комуністи з московськими централістами, вона мріяла про той час, коли національні республіки об'єднаним фронтом подолають реставраторсько-імперську політику Москви, відтиснуть Москву "в її етнографічні межі" і коли Советський Союз покаже світові зразок свободи, рівності і співпраці націй. Ця молодь з пошаною вчилася і в безпартійних старих учителів і фахівців типу Зерова, Грушевського чи Слабченка, і в таких молодих діячів Советської України, як Хвильовий, Шумський чи Гринько. Хвильовий мав сміливість через голови московських емісарів на Україні звернутися до цієї молоді з закликом, щоб вона не "комсомолила в пустопорожнє", а бралася за науку, щоб вона "вчилася думати і почувати" та не йшла в сексоті і червоно-малоросійські кар'єристи.

Три постуляти хвильовізму: відновлення органічного зв'язку України з віковою культурою Заходу; українське відродження — як початок нового "азіяцького ренесансу", який покінчить раз і назавжди з антикультурною гегемонією і централізмом Москви на поневолених нею просторах Евразії; смерть не тільки біому, а й червоному малоросійству і всій рабській провінційній психіці.

Ці три постуляти, сказані з безмежною відвагою і окуплені власним життям їх автора, викликали ентузіазм не тільки серед української молоді, а та-кож і серед молоді інших республік ССР. В цей час старше покоління вперше в історії України забезпечило масову появу досконаліх українських перекладів із світових класиків, з'явився інтерес до життя і культур інших поневолених націй ССР. Все здібніше

і активніше кинулося до гарячкової праці, подивувідні наслідки якої виростали на всіх ділянках, як гриби по дощу. А в повітрі пахло грозою — Москва сигналила проти "нацдемівщини" і "буржуазного націоналізму", розгромила хвильовізм, шумськізм, волобуєвізм та інші "гріхи" українського комунізму. Грозила терором. А люди працювали, як одержими, відчуваючи, як фатально коротшають історичні терміни. Молодь гарячково вчилася і поповняла лави старших, які вже починали зникати в тюрмах НКВД.

З 1929 року Москва, впоравшися з домашніми опозиціями, перейшла в рішучий контрнаступ. На Україні вона мала в руках верховне керівництво в КП(б)У, мала в своїх руках НКВД і армію. Була в неї і ще одна чи не найголовніша перевага: ленінізм, офіційно прийнятий українськими комуністами за свою політичну ідеологію, являв собою власність і зброю Москви, а не України чи інших народів ССР. Спритно маневруючи ім'ям ленінізму, Москві пощастило поставити своїх супротивників — українських та інших національних неросійських комуністів на конвеер "самокритики" і каяття в гріхах супроти ленінізму, при чому спершу всі мусіли бити хвильовізм, потім шумськізм, потім волобуєвізм, потім яворськізм, нарешті — "школу Скрипника". Це почережне самобичування з наказу Москви нищило великий морально-політичний капітал попереднього геройчного спротиву і служило ніби підписом признання в провині та оправданням наступного фізичного знищення і українських комуністів, і безпартійної інтелігенції, і молоді, що за ними йшла, і українського селянства. Комінтерн, на якого, як на вищу інстанцію і совість інтернаціоналізму, покладали свої надії українські комуністи, виявився великим блефом і маріонеткою Москви. В таких обставинах Україна опинилася фактично беззбройною перед підлім і жорстоким нападом Москви. Терор і штучно зорганізований голод, масові депортациі населення в Сибір і на північ спричинили нечуваний в світовій історії розгром народу і його культури. Наступ цей почавши ще з 1927 року (розгром хвильовізму), припинив наплив української молоді до комсомолу й партії, загнав її в непроглядне підпілля самотньої і пригнобленої індивідуальної душі, яка до того всього була позбавлювана почуття власної гідності диявольською системою примусової "критики і самокритики", тобто, самообпліювання і обпліювання інших. Молодь почала жити подвійним життям, заховавши під офіційною маскою. Її кращі представники мучились і вмирали в тюрмах і їх героїзм пропав для суспільства разом із ними —

НКВД підло вкраво його, ховаючи все за мурами своїх катівень. Советські міністри і письменники, інженери і педагоги, військовики і мистці чи просто робітники, селяни й службовці — ця молодь закінчила свою молодість в атмосфері тотального кривавого погрому. Хто зацілів, той зник під шапкою-невидимкою, тобто під маскою. Що робилося з душою цієї молоді? Як латала і поправляла вона свій зруйнований світогляд? Які нові ідейні парості могла вона пустити в темних льохах свого психологічного підпілля? Про це ще дуже мало сказала мемуаристика, художня література, публіцистика еміграції.

З відомих представників цього покоління молоді можна назвати тих, хто пережив, пристосувався, зберіг своє місце в советському суспільстві коштом офіційного зれчення від заповітів своєї молодості (**Микола Бажан, Юрій Яновський**);

тих, хто був зразу знищений Москвою чи іншим способом вилучений з українського суспільства (**Олекса Влимяко**);

тих, хто, дочекавшися другої світової війни, сприйняли її як нагоду до визволення і згинули в боях УПА на два фронти, як її ідеологи і бійці (**Йосип Нозичанюк**).

Ми взяли перші-ліпші приклади з літературної діяльності, але подібні приклади дає кожна діяльніка життя в УССР.

4. ДРУГА ГЕНЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІДСОВЕТСЬКОЇ МОЛОДІ

Народжена 1917-25 рр., ця молодь винесла свою ранню свідомість із страшної руїни 1932-38 рр. На відміну від першої генерації вона не знала національного епосу легального спротиву за 20-их років і її воїстину великих осягів. Вона дітвоюю пухла з голоду, а потім бачила брутальний похід єжовщини, чисток, чисток і ще раз чисток. Над мільйонами істот, що поховались у підпільних бліндажах своєї душі, висіла превентивна вогняна завіса терору. Як росла ця молодь? Як формувалась її свідомість? З одного боку, майже в кожного з них хтось із родичів був репресований. З другого боку, від жовтєнят та піонерів і до комсомолу їх провадила офіційна сталінсько-большевицька ідеологія, підфарбована в найрожевіші кольори. Ніяка інша їм не була доступна. Навіть батьки мусили мовчати і притакувати тій ідеології — в інтересах збереження життя родини і дитини. Про розстріляних і засланих геройів української ревоюції і 20-их років була заборонена загадка навіть у формі лайки. Молодь сприймала ідеологію влади, йшла в школи і університети, в офіційне советське життя з комсомольськими квитками й піснями і

вступила в другу світову війну, як свіжі призовні річники.

Здавалось, така молодь справді "воюватиме тільки на чужій території". Тим часом сталося чудо, якого не чекали ні гнобителі, ні пригноблені. Молодь сотнями тисяч, мільйонами пішла з армії стихійним відрухом у дезертири, в полон. Молодь, український комсомол, не захотів воювати за большевицьку Москву. Це була відповідь Української советської молоді всіх генерацій на московську тиранію в Україні, на організований голод, терор, розгром української культури, на "полон думки" — на все. Відкіля це взялось? Очевидно, в комсомольській душі під офіційною ідеологією нагромаджувався запас критичного мислення, формувалося власне бачення світу. І це ж дуже логічно, бо ніде нема такого лицемірства, такої безодні між гарними словами і жахливими ділами влади, як в ССР, а надто на Україні. Виявилося, що советська українська молодь має властивості шапки-невидимки.

Коли ця шапка-невидимка з'явилася перед німцями у своєму дійсному вигляді, німці не знайшли нічого крашого, як тотальне нищення цієї молоді, як її ганебне моральне і расове пониження і уярмлення. Це був страшний шок, удар, який перевищував зрадницькі удари (теж терором, голодом і цукуванням) Москви за 1929-38 рр. Рідко хто з цієї молоді прорвався крізь багнети Заходу, на Захід, в еміграцію. Решта верталася назад до старого гнобителя з почуттям безмежного приниження і била німецького ідіота — насильника.

Війна показала, що українська підсowellська молодь здана сама на себе, що в неї нема ні батьків, ні союзників, ні приятелів. Що вона безмежно самотня перед лицем страшних тиранічних сил, що вона мусить, хоч і не хоче, бути "советською", що це її доля.

5. ТРЕТЬЯ ГЕНЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІДСОВЕТСЬКОЇ МОЛОДІ

Юнаки цієї генерації народились між 1925 і 1938 роками. Багато з них (і з другого покоління) зазнали в дитинстві травми голоду 1933 р. Вони майже не були на війні, але чимала частина їх, як підлітки, переїшла оstarбайтерську школу в Німеччині і звідти масово вернулася з наказу і власної волі до батьків на Україну. Вони бачили власними очима безглазду війну, що переїхала своїми колесами кожне село, кожне місто, кожну родину в Україні. Вони бачили Захід не тільки з поганого, а й з доброго боку, дивуючись, що він організовує свій добробут і життя значно краще, як советська влада в ССР. Старші з них бачили у війні скандальну слабість советської влади. Тому і

їхній горизонт не цілком замкнений в рамки комсомольської політграмоти. Але вони проходять тренаж советської системи щодня, щогодини. Нині вони становлять основний кадр ЛКСМУ, який охоплює 2 мільйони української молоді, тоді як піонери охоплюють понад 90% дітвори. Ця молодь під претекстом "мобілізації і підготови трудових резервів" з ранніх років потрапляє в страшну мушту, відірвана від батьків, живе масами по касарнях і гуртожитках. Скасування безоплатного навчання позбавило більшість охочих можливості дістати середню й вищу освіту. Вона ніби не показує жадного опозиційного духу, але Сталін перед смертю писав чомусь, що "молоді люди інакше розуміють закони соціалізму", ніж старші большевики, і що їх треба переучувати. Чомусь комсомол усунули з школи та приставили до молоді "надзорателей". Нема сумніву, молодь бачить, а як не бачить, то шкірою відчуває контраст між пропагандою і практикою влади, нерівність національну і соціальную післявоєнних років. Смерть Сталіна і бійка за його престол, нагінка на "буржуазних націоналістів", лайки на адресу українського підпілля, УПА і еміграції, що прорвались у советській пресі 1944-1952 років, теж дають матеріал до самостійного думання. Кар'єризм у партії, упосліджене становище рядових інвалідів війни, невдалі спроби "укрупнення" колгоспів та страхіття нової війни мусять теж насторожувати цю молодь.

Якою романтикою може партія оправдати свою диктатуру над цією молодлю? Романтикою "громадянської війни" 1917-1920 років? Ні, партія не рискує нині йти на такі вправи, бо зраджена нею романтика діяла б проти неї.

Романтикою "отечественной войны"? Партія пробує це робити всіма засобами, алеж навіть п'ятнадцятирічний юнак пам'ятає ще жахливу зворотну сторону тієї "романтики" і бачить її нікчемні наслідки в навколоїшніх злиднях.

Романтикою герой-«сбірателей» царсько-російської імперії і вищості російського народу над українським та іншими народами СССР? Цей старий мотлох навіть серед московської молоді не викликає справжнього тривалого ентузіазму, а в Україні, на Кавказі та в інших поневолених країнах ця "романтика" рано чи пізно даст зворотній наслідок.

Чи, може, сп'янить цю молодь "романтика" кривавих придущень антисоветських робітничих повстань і демонстрацій у Німеччині та Чехії? І чи буде вона захоплена зигзагами посталінських нелогічних поступок і натисків?

Один український комсомолець-моряк советської флоти недавно дав свою

особисту відповідь на всі ці питання, втікши з корабля в одному з портів Австралії. Австралійський уряд дав іншу відповідь: він заарештував юнака і насильно відправив його до СССР. По дорозі, в Італії, молодий моряк покінчив самогубством. Покінчив так, щоб зновувесь світ. Який вузький вибір дало йому життя: рабство чи смерть! Хто знає, скільки таких драм відбувається по той бік греблі? З власних спостережень можу сказати, що принаймні в тридцятих роках і під час другої світової війни таких драм були тисячі. А все ж таки молодь силою змушені бути советською. Мільйони її в комсомольськими піснями ідуть у советське життя, десятки тисяч здобувають суспільні позиції, шукаючи день-у-день проходів між Сциллою рабства і Харібдою смерті, винюючи найменші продуховини для реалізації своїх талантів. Характеристично, що на чисто советсько-російські мотиви в тій творчості не знайти нічого значного, справжнього. Переїжає порожня маска. Але в тематиці чисто українські чи загальнолюдські, творчість цієї найновішої молоді зразу заблискує талантом, який пробивається крізь грати офіційних настанов і вимог партії (наприклад, викомання молодим актором ролі Тараса Шевченка в одноіменному фільмі, або деякі місця з фільму "Зорі України").

6. ТРАГЕДІЯ ШАПКИ - НЕВІДИМКИ

За 33 роки в Україні через прохідний двір комсомолу пройшло біля десяти мільйонів молоді. Партія намагалася зробити з комсомолу гіантську дресувальну школу партійно-комсомольських кроликів, школу молодих стариців-кар'єристів, які не мусили б знати іншої етики, як "партійна етика" з її правилами: "мета виправдує засоби" і "кожний проти кожного, а політbüro зверху". Було б безглуздям заперечувати, що ця дресувальна школа не мала жодних успіхів: вона дала певний кадр пристосуванців-яничарів, вона кинула на молодь тільки старечого цинічного пристосування і спричинила до пригасання вільного критичного активного мислення. Сліди цього дресування ми бачимо навіть на багатьох еміграційних представниках цих трьох підсоветських генерацій — в їх слабій самоосвітній і творчій ініціативі, в їх безkritичному копіюванні чужих зразків, в їх нахилі до підміни загально-національної і загально-людської етики "партійною етикою", в їх надто швидкому розриві з батьківщиною і з власним минулім, якого вони не мають сміливості осмислити без еміграційних підтушувань і підмазувань. Але ще більшим безглуздям було б скидати з української політичної рахівниці підсоветську українську молодь, як зовсім пропащу. Ко-

ди б, наприклад, ОУН на західноукраїнських землях в 30-х роках не скидала з рахівниці підсоветської молоді, а замість того постійно і невпинно вивчала її шляхи і чуйно прислухалась до її своєрідного ритму, то хто знає, чи блискучий технічно-організаційний апарат і досвід ОУН не став би був могутнім трампліном ще ширшого, всеукраїнського визвольного руху, який мав би свої опірні гнізда не тільки в лісі, а й в комсомолі та совєтському апараті. III Збір ОУН 1943 р. відзначив цю хибу і шукав засобів її відправити. Знати це відправлення і на документах пізнішого, вже підсоветського підпілля, трагедія якого пояснюється тим, що поїзди історії не чекають на запізнілих навіть і секунди. Тепер треба пильнувати чергового "поїзду".

Цей черговий поїзд історії уже в русі. Шапка-невидимка незримо росте. Москва не може цього фантома зловити і знищити, бо влада сама силоміць одягла на молодь маску совєтськості. Москва чує в лавах української молоді ворога і кричить про нього день і ніч. Часом цей крик проти ворогів, коли ніде ніхто не ворухнеться, коли всі є такі стовідсотково витримані совєтські патріоти, справляє дивне враження. Кого вони бояться? Ніби коло них бродять якісь невидимі істоти-привиди, яких вони не бачать, але чують носом і нюшкотять через тисячіексотів, і кричать: націоналізм, вороги народу, запроданці... То шапка-невидимка — герой нашого часу — бродить по підсоветській дійсності і нагонить страх на узурпаторів-окупантів. То, наша підсоветська молодь. Правильно писала в своєму третьому числі за цей рік "Молода Україна", що молоді не можна покорити.

Так, але велика трагедія підсоветської шапки-невидимки в тому, що вона живе під пресом і не може розвинути свого позитивного світогляду і програм, своєї індивідуальності і її потенційних можливостей. Її рятунок і нещасть в тому, що вона невидима, що вона не сміє показатися на білій світ. До того ж її герой убивають потайно, щоб вони не жили в серцях інших. Шапка-невидимка може стати видимою лише в момент перемоги, або коли вона падає мертвю на очах усього світу, як той загаданий нами моряк.

У Герберта Велса є повість "Невидима людина", молодий герой якої зробив себе незримим, але, щоб мати змогу жити, мусів вкувати своє обличчя і тіло в додаткове лахміття і носити великі чорні окуляри. В такому вигляді він подобав на страховинного діда. Не знаючи, як позбутися своєї невидимості і самотності, і будучи постійно переслідуваним усіма навколошніми, що помітили щось незвичайне, він нераз

Православна Кatedra Св. Володимира в Торонто — одна з найкращих наших православних церков поза Україною. Недавно закінчено будову і мистецьке оформлення іконостасу та закінчується малювання внутрішньої частини церкви. Сплата боргів за побудову і мистецьке викінчення внутрішньої частини вимагає багато коштів. Крім збору добровільних пожертв, Православна Громада при Кatedрі Св. Володимира влаштовує різні імпрези для придбання коштів на сплату заборгувань.

Такою імпрезою в дніх 18-21 листопада ц. р. був "базар" і контест популярності, в якому приймали жваву участь дівчата з СУМК-у та ОДУМ-у. В суботу 21 листопада відбулася традиційна коронація королеви з-поміж конкурсанток. Церемонію коронації провів майор міста Торонто Аллан Лемпарт. Церемонію спостерігало громадянство та представники української і англомовної преси.

На фото зліва: Е. Кміт (СУМК), В. Орловська (ОДУМ), майор А. Лемпарт, А. Фей (СУМК), А. Гусак (СУМК). В центрі — королева З. Стрільчук (СУМК).

мстився над оточеннем. Зрештою його заскочили і смертельно поранили. Тоді з моторошної порожнечі почали пропустити риси обличчя прекрасного юнака з блакитними очима. Але він був уже мертвий.

7. САМОВИХОВАННЯ І ВИХОВАННЯ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ НА ЕМІГРАЦІЇ

У світлі цього короткого огляду життя трьох поколінь підсоветської молоді завдання молодої української людини на еміграції здається дещо яснішим. Молоді людина мусить зрозуміти, що вона росте в називайну добу великих перемін і кризи світу, в осередді яких опинилася насамперед Україна та її молодь. Коли б хто з вас узявся підрахувати, який процент молоді згинув за останні 35 років у різних країнах світу, то побачив би, що українська молодь посідає тут сумну першість. Також ні одна молодь світу не мала стільки сиріт і безпритульних, як наша. Зрозуміти, що це значить, куди йде Україна, куди йде світ, які сили і тенденції в ньому змагаються, знайти своє власне місце в шаленому потоці подій — це значить: розвинути свою власну індівідуальність, свій характер, свій внутрішній душевний світ, з яким людина вступає в громаду і яким вона цю громаду забагачує, сприяючи громадській моральній і політичній силі та дисципліні. Коли юнак не створив із себе порядної, розвиненої, дисциплінованої, з твердими і загально-людськими підвалинами індивідуальності, то, крім хаосу, він нічого не принесе суспільству, до якої б партії він не належав. Тому мені мало що говорить те, до якої організації чи партії належить юнак; багато важливіше знати, що він сам собою являє і чи сприяє він оздоровленню своєї організації.

Славетний сучасний еспанський філософ Орtega-ї-Гассет, який добаває суть сучасної історичної кризи в кризі людини, бачить основну різницю між твариною і людиною в тому, що тварина живе виключно зовнішнім світом, вона — цілком назовні, тоді як людина шляхом критичного перетоплення врахень і досвіду створює внутрішній особистий світ, в якому родиться віра, в якому вона знаходить свою твердиню, захист і рятунок. На відміну від тварини людина вміє розглядати саму себе, звертатися сама до себе. Криза людини означає, що вона втратила ці властивості, втратила опору в самій собі і тому безкритично сприймає накидувані їй тези оточення, тези нічії, пливів, як тріска за каламутним потоком. Така людина самовідчується, самофальшується, її життя і думання — це псевдо-життя і псевдодумання. Вона зрештою творить собою матеріал для уніфікованого мертвого тоталітарного суспільства. Нині в світ іде ця тоталітаристична людина — з вовчою мораллю, цинічна, неперебірлива в засобах, груба, кар'єристична або ж пасивно-рабська. Вона хоче завоювати нашу молодь дома, але вона зазіхає на нашу молодь і на еміграції. Це не проста річ: адже

елементи цієї людини рабсько-насильницького типу сидять якоюсь мірою і в нас самих. “Диявол сидить у нас самих”, — писав з цього приводу славетний італійський історик Бенедетто Кроче. Приглянеться до ідеалу українського козака-лицаря чи західного джентльмена. Ці ідеали виношувалися протягом тисячоліття і тому вони тривали. В них нема й натяку на людину рабсько-насильницького типу. Зате наимальований московським большевизмом ідеал партійця і комсомольця, отакого собі яничара чи партійно-комсомольського кролика — це чистої марки рабсько-насильницький комплекс. Йому ми протиставляємо образ людини внутрішньо впорядкованої і вільної, зв'язаної загально-національною і загально-людською, а не “партійною” етикою.

Молодий українець на еміграції не повинен забувати, що українська еміграційна молодь — лише крапля в многощільоновому морі сучасної української молоді, яка і в пеклі вміє бути молодою, але який лютий московський гнобитель не дає виявити всіх своїх творчих можливостей. Не хваліться і не заносьтеся, що ви з ліпшому стані, ніж вони, бо маєте свободу. Поперше, ця свобода дуже відносна: ви не маєте свободи жити вдома, ви на вигнанні і ваша крапля легко може висохнути. Подруге, ваша свобода зобов'язує вас зробити те, що не можуть зробити поневолені вдома. Щоб цю місію виконати, треба, з одного боку, тримати живий духовий зв'язок з Україною, а, з другого боку — вrostи в культурне життя тієї країни, де живете. І того, і другого ще так бракує нашій молоді, що хоч бай на сполох.

Нині ніякого духового зв'язку з Україною ніхто не може мати, коли він не знає минулого і сучасного свого народу. Людина, яка не знає минулого свого народу, тобто його історії — це людина без національної пам'яті. З неї може вийти добрій малорос і кандидат до нью-йоркського “Східняка”, сліпі, знаряддя іншої сили, а не самостійний українець. Про Крути з Вас, мабуть, кожний знає, і це дуже добре. А от що таке, наприклад, Кодня? Не турбуйтесь, я не проситиму підіймати руки. У ваші роки один старший приятель запитав мене, що таке Крути і Кодня — і я не зінав. Не знає цього майже вся підсоветська молодь. А це ж два великі символи дотеперішньої долі української молоді. В Крутах вона полягла за визволення з-під московського рабства, а в Кодні на Волині за пару століть перед Крутами її садовили на палі за те, що пішла за Гонтою і Залізняком воювати за свободу України проти польського рабства. Україна стоїть майже протягом усієї своєї історії між Заходом і Сходом, пізніше — між

Москою і Заходом, і зрозуміти трагедію і вигоди цього становища, шляхи розвитку свого народу в історії світовій — не легка річ. Таких прикладів, як наведені, історія України дає дуже багато. Ви їх здебільша не знаєте, а тим часом щось не чути, щоб по наших молодняцьких організаціях працювали якісь гуртки для вивчення історії України.

Знання сучасного України — ця друга доконечна умова духового зв'язку з своїм народом — включає в себе і вивчення періоду Центральної Ради, УНР, гетьманщини, ЗУНР, Директорії, і вивчення історії Радянської України та політики Москви супроти України. Воно включає в себе також вивчення шляхів і життя підсоветської молоді аж до нашого включно дня. І тут серед нашої молоді, за незначними винятками, справа стоїть скандално. Хіба не сором, що, напр., серед американської молоді в США існує більший рух до вивчення революційної і пореволюційної України, як серед тутешньої молоді нашої? Можна навести десятки прикладів. Ці молоді американці завзято поборюють труднощі, вивчаючи чужу ім'я нашу мову. Уявіть собі такий теоретичний випадок, що сучасна міжнародна криза переростає у війну і що вас покличуть до війська, як консультантів в охоплену пожежею Україну. Чи американська молодь не сконкурує вас своїм більшим знанням сучасних відносин в Україні? Чи краще це буде для вас, для України і для всієї справи свободи? Я знаю молодих американців, які вивчають шляхи підсоветської молоді, але я не знаю таких молодих українців. Не кажу вже про те, що можна було зорганізувати мемуари, документацію і т. д. Навіть готові матеріали лежать невикористані. Чому й досі не надрукована "Повість про Харків" Леоніда Лимана, присвячена другій генерації підсоветської молоді? Чому лишилась без уваги прецікава стаття Юрія Щереха з приводу цієї по-

вісти, з інтересною загальною постановою проблеми нашої совєтської молоді? Чому лишились непродискутованими молоді герої творів Теодора Осьмачки, Докії Гуменної, Івана Багряного? Адже ці письменники дали цікаві типи, зачепили преважливі проблеми підсоветської молоді, мали в тому більші чи менші успіхи і невдачі.

В усі віки в усіх народів завжди повторялося молоді, повторимо і ми цю істину: вчитись і вчитись. Без науки, без праці над собою всі балачки зайві. Йдіть сміливо в українське і американське культурне життя, в школи, каледжі, в дослідчі заклади. Коли не вистачає грошей — добивайтесь стипендій, демонструючи свої здібності і працьовитість, не лякаючись провокативних лайок на "запоранських стипендіятів", бо лише наш ворог хотів би, щоб ми творили собою тут чисто "клінерську" етнічну, групу.

Щодо організаційних справ нашої молоді, то маю тверде переконання: лише понадпартійна і незалежна організація молоді може стати школою тих, хто завтра належно візьме в руки всі українські справи на чужині. Віддавайте належне чеснішим і працьовитішим з-поміж вас. Нехай добираються країци з країци у вільному творчому змаганні, а не в інтригах "за вказівками партії". Рабська дисципліна — річ нескладна, її можуть мати і примітивні некультивовані суспільства. Зате ж яка труdnіша річ дисципліна вільної і визволеної людини. Нехай же живе міцна, дисциплінована, незалежна, не розпарцельована по партіях, всенациональна організація української молоді! Нехай живе на славу батьківщині і на захоплений подив світу молоде орля українське, що підноситься якнайдалі у висоті українського і вселюдського духа! Хай живе підсоветська шапка-невидимка і хвилина її грядучого, неможливого прояву на славу і добро України!

ІВАН ДУБИЛКО

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТ У КАНАДІ

Діяльність нашого Пласти базується на основних ідеологічно-виховних принципах усіх скавтових організацій: патріотичне і всестороннє самовиховання, вироблення характеру, любов до Бога й Батьківщини; фізична загартованість, життєва зарадність, бадьора витривалість та служба близкім.

Помимо несприятливих обставин у минулому, українська пластова

ідея ніколи не завмирала. Український Пласт живе і розвивається також у Канаді. За звідомленнями Краєвої Пластової Старшини, український Пласт у Канаді має тепер 7 станиць у чотирьох провінціях Канади і об'єднує 989 членів і кандидатів у члени Пласти, віком від семи років. За схемою організаційної побудови Пласт є двоступневою організацією. Внутрішньо-організа-

ційна структура Пласту оформлена за системою виховного плянування. У станицях пластуни гуртується в окремі групи (улади) за віком і стажем пластової приналежності, при чому береться до уваги поступ і степінь вироблення самовиховної дисципліни. Хлопці й дівчата творять окремі Коші і окремо провадять організаційну працю в уладах, за віком: новаки від 7 до 11 років, юнаки від 12 до 18 років, старші пластуни від 19 до 25 років і пластові сеньйори від 25 років без обмеження віку. Пластові юнаки, які до 18 р. життя виявили зразковість у пластових дисциплінах, на власне бажання складають пластову присягу і щойно тоді стають дійсними членами Українського Пласту. Справжні Пластуни не курять тютюну і не п'ють алькогольних напоїв. Пластове самовиховання в основному плянується в формах вільних занять, для плекання характерів, фізичного й духового гартування, подавання зразків практичної зарадності і максимуму самовистачальності серед несприятливих обставин життя. Тому пластова молодь у різні пори року використовує всі можливості для своїх занять на лоні природи. Найбільший успіх дають літні пластові табори. У затишку природи, в таборах, молодь під наглядом старших і молодших пластових опікунів щоденно, пляново провадить спільне життя і навчання. Впродовж шкільного року пластуни, крім шкільної науки, відвивають один раз в тиждень обов'язкові сходини своїх гуртків. Добровільним розподілом функцій вчаться виконувати організаційне і адміністративне діловодство. Крім того, мають домашні завдання. Щоб молодь навчалася послідовно виконувати свої обов'язки, керівні пластові чинники постійно втримують зв'язок з родичами та інформують їх про працю й успіхи. Найвищим контролльним органом Українського Пласту в Канаді є Контрольна Комісія, що також компетентна кооп-

тувати членів у склад Крайової Пластової Старшини.

Фінансово-матеріальні засоби Українського Пласту в Канаді складаються з членських вкладок, добродійних пожертв та з економічних прибутків кооперативної діяльності. Місячна сума членських вплат прийнята за поділом пластових уладів: новаки — 12 центів, юнаки — 25 центів, старші пластуни — \$1.25, сеньйори — \$1.25 та розподіл сплати частини непередбачених необхідних коштів до \$3.00 в місяць. З уваги на ідеологічний пластовий принцип самовистачальності, Пласт уникає "жебрання", а користується помічними стараннями "Пласт-Сприяту" і добродійними пожертвами ідейних фундаторів. Вартість нерухомого майна Українського Пласту в Канаді 1953 р. становить \$41,885, 00. Це власні домівки й позаміські площа для літніх таборів і відпочинкових осель. Політичне виховання пластунів виключається досягнення повноліття. Тому, на підставі організаційного правильника, провідним та виховним чинникам пласти не дозволяється вести тенденційно-суб'єктивну політичну агітацію, а в разі потреби давати юнацтву вияснення в об'єктивній формі. Також не дозволяється пластовому юнацтву належати до інших молодечих організацій. Сеньйори й старші пластуни можуть належати до різних (не комуністичних) політичних об'єднань і бути там активними. Вважаємо, що з уваги на важливість виховної праці для всієї української молоді, обов'язком сеньйорів і старших пластунів є брати участь в виховній праці також серед молоді політичних організацій, або організовувати там пластові гуртки і провадити виховну працю виключно за принципами пластової ідеології. На жаль, Український Пласт в Канаді, як і інші наші організації, відчуває велику недостачу виховних кадрів і тому багато молоді не може об'єднати.

КНИЖКИ — ЖУРНАЛИ — ФІЛЬМИ**“АВАНГАРД” — Журнал для молоді.
Третій квартал, 1953.**

Відновлений після піврічної перерви “Авангард” — це вже не той журнал, що його ми рекомендували читачам рік тому. Щоправда, у зверхньому вигляді “Авангарду” змін нема, і навіть половина статей — це продовження або закінчення з попередніх чисел (О. П. — “Нариси з історії філософії”, Р. Ендик — “Спартак та її герой”, П. Курінний — “Містами України” та ін.). Проте, в загальному, “Авангард” різко змінив дотеперішній свій курс і цього не можна не завважити.

Вражає передусім непрактикова на в демократичних колах замітка Пленуму ЦК СУМ-у з засудженням деяких статей, друкованих у попередніх числах журналу. Мабуть у зв'язку з цим знову змінено головного редактора “Авангарду”. Неприємно вражають теж неперебірливі напади на покійного М. Хвильового та хвильовістів, подиктовані, мабуть, найновішою генеральною лінією тріюмвірату — Бандера-Скоропадський-Феденко.

Ми не збираємося вступати з цього приводу в полеміку з теперішнім редактором “Авангарду” проф. Гр. Ващенком, бо віримо, що СУМ, перед тим, як боронити “честь України”, відважиться таки оборонити честь своєї молодечої організації. Це ж сором не нам, лише сумівцям, що єдиний їхній журнал редакнують люди, які ні трохи не розуміють психіки сучасної молоді і яким належить дати старечу пенсію.

Останнє число “Авангарду” радимо прочитати всім, хто ще й досі “не бачить різниці” між ОДУМ-ом і СУМ-ом, домагаючись неможливої покищо “тісної співпраці”, чи навіть об'єднання. Зокрема радимо прочитати розділ т. зв. “суспільно-політичної думки”, що є яскравим запереченням усякої думки взагалі.

“НОВІ ДНІ” — Універсальний ілюстрований місячник. Листопад, 1953.

Про листопадове число “Нових Днів” найкраще було б не писати нічого. З усіх 46 чисел цього журналу воно, мабуть, таки найслабше. За винятком цікавої статті Докії Гуменної і чергової порції Любченкового “Щоденника” — решта матеріалів це або передруки, або залежані в редакційній течії випадкові матеріали, або твори самого видавця і редактора П. Волиняка.

Осмілюємося говорити про це тільки тому, що — парафразуючи слова П. Волиняка — “Нові Дні” ми “безмежно любимо і від душі бажаємо їм успіху”.

І саме тому, щоб редактор “Нових

Днів” друкував таки країні твори наших поетів, письменників і публіцистів, замість марнувати папір на безнадійну критику “Молодої України” і ОДУМ-у — радимо редакції “М. У.” стриматись від дальшої полеміки з “Новими Дніми”. Бо для нас немає сумніву, що слабкість останнього числа “Нових Днів” є у великий мірі наслідком гострої нотатки “М. У.” п. н. “Лікарю, вилікуй самого себе”.

Вважаємо, що популярні серед одумівців “Нові Дні” виконують корисну інформаційну роботу в ділянці україністики і саме це дає змогу редакції “Молодої України” присвячувати більше місця й уваги так важливій у наш час загально-світовій проблематиці. Поза тим, обидва журнали стоять ідеально на одних позиціях і повинні себе доповнювати, а не заперечувати. Це розуміє, здається, редакція “Молодої України”, і дивно, чому не хоче зрозуміти цього ред. П. Волиняк. Його безвідповідальні випади проти “Молодої України” і її головного редактора таки не підуть на здоров'я “Новим Днім”, бо подиктовані вони не високими мотивами редакторської совіті і розуму, а куди нижчими: завистю й невиправданим страхом перед конкуренцією.

“НАШЕ СЛОВО” — Український демократичний часопис. Лондон.

Досі вийшло 19 чисел цього восьмисторінкового сумнівно-демократичного місячника. Кажемо сумнівно-демократичного, бо не зважаючи на настирливу пропаганду толерантності і політичної культури, “Наше Слово” є, без перевільшення кажучи, найменш толерантним і найменш культурним українським місячником на еміграції. Не дивно, що завдяки таким своїм властивостям “Наше Слово” шкодить не тим, проти кого виступає, а тим, кого непокликано захищає, а саме — Українській Соціялістичній Партії і Українській Національній Раді.

Від жовтня ц. р. “Наше Слово” стало неофіційним органом новозаснованої в Англії “Української Партиї Праці”, яка поставила собі за ціль “виконати на чужині демократичне перевіховання мас нашої еміграції, готовати кадри розумних і освічених діячів серед української молоді ...щоб вони могли бути... дорадниками і помічниками нашого народу в віdbudovі демократичного ладу в нашій батьківщині”. Маємо, отже, ще одну відрівну від дійсності суто емігрантську партію.

Щиро сказавши, ми сумніваємося у потребі “демократичного перевіховання мас нашої еміграції”, бо вважаємо, що переважна більшість з цих “мас”, як

І більшість нашого народу, таки демократична і жодного перевиховання не потребує. Але урозумнити і перевиховати лідерів "Української Партії Праці" і редакторів "Нашого Слова" таки конечно. Це невідкладне завдання Центрального Комітету УСП і всіх українських соціалістів, яким не байдужа репутація українського соціал-демократичного руху.

"КУЛЬТУРА", ч. 11/73. Стор. 160. Ціна 0.75 дол.

Листопадове число польського місячника "Культура", що виходить у Парижі, містить знову багатий матеріал першорядного політичного й культурного значення. Зокрема заслуговують уваги знамениті статті Ю. Мерошевського — "Інженерія душ", Ю. Шереха — "Захід є Заходом, Схід є Сходом", В. Гомбровіча — "Фрагменти з щоденника", М.-Сокольницького — "Німеччина по великій поразці", К. Іранека-Осмецького — "Причинки до варшавського повстання", Лондончика — "Люди звідтіля" та ін.

Культурний хроніці, новим фільмам, книжкам і журналам, "Культура" постійно присвячує майже третину своїх сторінок, чим вводить читачів у центр соціальних і культурних проблем сучасного світу. За широкий діапазон зацікавлень і подиву гідний об'єктивізм "Культуру" часто бойкотують польська хуторянсько-шовіністична вулиця. Але журналові це, мабуть, ні трохи не скодить. Його читають не лише ліберально настроєні поляки, але й багато чужинців, що розуміють польську мову.

Журнал "Культура" має всі дані зайняти почесне місце серед книжок кожного одумівця.

ЩО ЕВРОПА ДУМАЄ ПРО АМЕРИКУ?

"What Europe thinks of America" (The John Day Co., New York, 1953)

— це назва книжки, яку видав недавно відомий вже читачам "Молодої України" Джемс Бирнгем. В своїй передмові до книжки Дж. Бирнгем пише:

"Я бажав дізнатися від прихильних, об'єктивних і широких обсерваторів ... що думають про Америку вони сами, і що думають інші европейці.

Вони відверто признають, що в сьогоднішніх умовах тільки Сполучені Штати Америки можуть очолити вільні народи світу й ті народи, що боряться за звільнення. Вони не приховують цього факту, не оплакують його й не жаліються. Але підкреслюють, що США на своєму чільному становищі повинні виправдати роль "лідера"..."

В книжці зібрано голоси про Америку дев'ятьох чільних європейських науковців і публіцистів: двох французів (Реймон Арон і Жулес Моннеро), двох італійців (Вітторіо Зінконе і Гуїдо Піовене), двох поляків (Юзеф Чапські і

Юліюш Мерошевські), англійця Юліана Амери, бельгійця С. Тредера і українця Юрія Шереха.

Відомий вже нашим читачам Ю. Мерошевські між іншим стверджує, що США повинні зважитись на ясно окреслену політику визволення народів Центральної і Східної Європи й опертися в цій політиці на своїх східно-європейських союзників, а не на своїх урядовців східно-європейського походження.

Юзеф Чапські протиставить свіжість і безпосередність звичайної американської людини американській урядовій бюрократії, яка нагадує йому (і нам) кошмар Кафки з "Замку", герой якого вмирає перед тим, як дістав право замешкати в селі, куди запросив його закадковий власник.

Ессеї Юрія Шереха про Америку, бачену очимаsovетської людини, як також його статтю в ч. 11 (73) "Культури", зреферуємо ширше в одному з чергових чисел "Молодої України".

Д. О.

ФІЛЬМИ

"THE MOON IS BLUE"

(Preminger-Herbert; United Artists)

Фільм "Місяць синій" є доказом, що мільйони грошей, кілька років продукції, артистичне виконання, автентична африканська чи європейська природа, й найдібніші артисти не конче потрібні для продукції голосного й тим самим поплатного фільму. Вистачить тільки злегка заторкнути сексуальні справи, зробити фільм "контроверсійним", пляново забезпечити фільмові нагінку відповідних кіл "за неморальність" — і про високий зиск з продажу квитків журитись не треба. Кардинал Спелман, закликаючи католиків бойкотувати "Місяць синій", заявив, що фільм дає "нагоду грішити" і порушує "принципи моральності і пристойності". Департамент американської морської флоти також поспішив з обвинуваченнями та заборонив висвітлювати його морякам. Ці факти, мабуть, переконали багатьох, що фільм варто побачити, бо американські й канадські кінотеатри під час показу цього фільму ще й досі переповнені.

Фільм з мистецького боку слабкий, фабула часто не клеїться. Переважаючо частиною фільму є пікантні діялоги між симпатичною дівчиною (арт. Меггі МекНамара), якій закидається "професійну невинність", з одного боку, та досвідченим кавалером архітектором (арт. Вільям Голден) і "старим" вдовцем (арт. Дейвид Нівен) з другого. Єдиною тематикою фільму є сексуальні справи, замасковані в різних формах. Головною додатньою рисою фільму є весела атмосфера й гумор, однак гумор цей не рідко залишає по собі терпкий несмак.

Назагал фільм цілковито не заслуговує на розголос, а час, витрачений на "Місяць синій", можна багато краще використати, дивлячись на менш сенсаційні, але кращі в багатьох інших відношеннях фільми.

"THE ROBE"

(20-th Century Fox)

"Шата" — це перший фільм, знятий новим технічним методом "Сінема Скоп" (Cinema Scope), який полягає в киданні картин "ширококутовою" лупою (лінзою) на широкий, втроє побільшений від нормальної величини, вигнутий екран. Це дає змогу глядачам бачити глибину, або т. зв. тривимірність картин без помічних окулярів, хоч враження опукlosti й не таке, як у "тривимірних" фільмах. Однак "Сінема Скоп" перевищує "тривимірні" фільми в інших важливіших аспектах. Широта екрану дає враження реальностi, хоч інколи перебільшує окремі деталі. (Наприклад тоді, коли обличчя артиста подається "широким пляном" — ніс його дорівнює величині пересічної людини). Звук зате надзвичайно реальний, "голос" громів та дощу змушує глядачів відчувати справжню бурю. Протилежно до тривимірних фільмів, картини "Сінема Скоп" виразні й не разять очей глядачів. Можна з певністю сказати, що 20th Century Fox знайшов в "Сінема Скоп" відповідь на конкуренцію телевізії, бо на щось більше, голосніше, кольорове та імпозатніше телевізійна індустрія не скоро зможе спромогтися.

Самий фільм, якщо б зняти його нормальним способом, належав би до фільмів добрих. Темою його є християнство за часів Римської Імперії. Героем фільму є молодий римський трибун (арт. Річард Буртон), який, попавши в неласку регента Калігули (арт. Джей Робінсон), виїзджає з його наказу в Палестину. Тут керує екзекуцією Ісуса Христа на горі Голготі, після чого виграє в кості закривальну шату Христа. Шата стає символом, що приводить молодого трибуна до внутрішнього конфлікту і він морально заломлюється. Не маючи змоги негайно знищити шату, яку в міжчасі рятує перед гнівом пана його невільник (арт. Віктор Матюр), трибун, шукаючи її, сам стає християнином. Пізніше, вже разом з нареченою (арт. Джін Сіммонс) сміло стискаючи шату — тепер символ віри та нового щастя — спокійно слухає вірок смерти.

Фільм цікавий тематично, багато й зі смаком оформленний, і взагалі втриманий на високому рівні. **Б. Осич.**

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

до вельмишановного редактора
П. Волиняка

Дорогий Пане Редакторе!

Не думав я, що мені доведеться колись звертатися до Вас у такий незвичайний спосіб. Але Ваша нотатка в ч. 46-му "Нових Днів" ("Щоб одумівці знали") адресована в основному до мене, а коли так, то що ж — ми давні znajomі, давайте поговоримо по душах...

Передовсім я трохи здивований, що на нотатку "Молодої України" в ч. 12-13 Ви відповідаєте так, якби під нею стояв підпис не редакції (Ред.), а мій персонально. "Молоді Україна" редактується не одноосібно, поняття "редактор" і "редакція" в нас не тотожні, і якщо б навіть Ви не мали жодного сумніву щодо авторства нотатки в "Молодії Україні", то однак формально Ви можете полемізувати тільки з тим, хто її підписав, тобто з редакцією "Молодої України". Але менше з тим, як Ви кажете, може Ви й не знаєте цього елементарного журналістичного правила. Хочете полемізувати зі мною — можна й зі мною. Тільки я люблю чесну полеміку, без прикривання своїх слабких позицій комуфляжем демагогії чи невдало розіграної погорди: я, мовляв, передрукував би нотатку "Молодої України", щоб "повеселити" своїх читачів", але довга... Передрукуйте, редакторе! Може читачам справді буде весело, що хтось, нарешті, відверто скаже те, що слід було давно сказати, — але Вам напевно не було весело. В своїй відповіді Ви нічого не спромоглися відповісти нам по суті. Ви спромоглися тільки на злість і сердитість, а злість — не доказ правоти. "Ти сердишся, Юпітере", — каже стара латинська поговірка, — "отже ти не маєш рації".

Мушу, хоч роблю це без особливої приємності, уточнити декілька Ваших тверджень, які Ви, очевидно ненароком, подали не в повній згоді з дійсністю. До таких тверджень належить сугерована нам заява, що А. Любченко "малий і нікчемний". Може, редакторе, дімовимось не застосовувати в полеміці картярських прийомів, що мають не особливо гонорове окреслення. Де ми таке сказали? Просимо на майбутнє, в разі потреби, цитувати нас дослівно, як ми цитуємо Вас, а не робити ставку на тих читачів, що не передплачують "Молодої України" і можуть повірити Вам на слово.

Далі (це вже персонально на мою адресу) Ви заявляєте, що Олександрова любите й не любите. За що любите — не сказали, а не любите за "заздрість" до Діми, за сарказм і пессімізм. Широкажучи, мені байдуже до Ваших емоцій супроти моєї особи, незалежно від

того, позитивні вони, чи негативні, але Ви несумлінно (бо на чому базуючись?) закидаєте мені заздрість, та ще й люту, до такої симпатичної поетеси як Діма. В нашій нотатці про Діму сказано: "Ми ставимося до творчості Діми з цілковитою симпатією, але рецензію П. Волиняка вважаємо не тільки перебільшено-хвальною, а взагалі нефаховою". В чим же справа? Ви обралися за Діму, чи за себе? Нам здається за себе, але зручно заслонилися Дімою в полеміці. Ми ніде не сказали, що Діма списала вірш в П. Горотака, а що розхвалюваний Вами як щось свіже й нове образ вечора, що лягає хусткою на плечі, в суті речі не новий, а вживаний П. Горотаком. Це в ніякий спосіб не приижує особисто, ані не змінює поетичних позицій Діми. А Ви чомусь попали в азарт і почали цитувати повністю обидва вірші — Діми й Горотака — ніби мова йшла про цілій твір, а не про один позиційний образ.

Якщо вже ми говоримо про Діму, і якщо Ви приписуєте мені неіснуючу заздрість до неї, тд, мабуть, треба уточнити моє дійсне, а не сугероване Вашою уявою, ставлення до неї. Отже, зовсім серйозно: Діма мені подобається. Подобається її скромний, милозвучний псевдонім, її безпосередньо-непретенційна творчість, а особливо те, що вона лазить котиком по деревах (див. вірш "В саду" в ч. 46 "Н. Днів"). І немає в мене, крім товариської симпатії, ніякої заздрості до неї, бо того, що пише Діма, не напишу я, а того, що пишу я — не напише Діма, і ніхто тут нікому не заважає. Ми ще молода — принаймні в літературі — нація і "нам треба багато поетів, хороших і різних". Взагалі дивно, що з моєї побіжної згадки про Діму, викликаної міркуваннями не про її творчість, а про те, що Вам слід би утриматись від писання рецензій на поетичні твори — Ви зробили такий галас. На мою думку, це ніщо інше, як відвертання уваги від невигідної для Вас основної теми дискусії.

Припустімо, що я справді критикую Діму. Чи це автоматично означає заздрість? Що за примітивна простота міркувань! Чи кожен критик, що критикує письменника, робить це з заздрості? Якщо за Вашою логікою це так, то тоді Ви й "Молоду Україну" й мене особисто критикуєте з заздрості. Давайте будьмо логічні!

Кажете, що з любови запропонували мені й моєму колезі видавати на спілку "Нові Дні". Дійсно, Ви пропонували. Але я відмовився не тому, що "треба хату купити" (в ті часи я не думав про хату), а тому, що, по-перше, в кишенях моїх була порожнеча, а по-друге (дозвольте на сердечну відвертість) — у Вас такий оригінальний характер, що ніяка врівноважена спів-

праця, а тим більш спілка з Вами, на довший час неможлива, в чому, думаю, Ви не сумніваєтесь і сами. Хто ж, знаючи заздалегідь про те, як Ви "не декляєте про демократію, а її практикуєте", згодиться на таку безвиглядну комбінацію?

Тепер коротко про мою й моого колеги І. Качуровського "злобність", "жовчність", "сарказм" і т. п. (Про "заздрість" — невідомо чому? — я сказав уже вище). На мою думку, ці властивості — крім "жовчності", закид у якій повертаю Вам — не такі вже й погані в літературі. Неодин письменник, як от хоч би Вольтер, Еразм Роттердамський, Салтиков-Щедрін, Гоголь та інші тому й велиki, що їх тонка іронія й гострий сарказм разили навіть тих товстошкірих, яких ніщо не разило. Колегу Качуровського Ви власне й не любите за його незрівняний дотеп. Ви й сами силкувалися на дотепність у своєму звіті з подорожі до Вінниці, але хто в тому винен, що замість дотепності у Вас вийшла злегка базарна розв'язність?

Згоден з Вами, що І. Качуровський 4 роки підряд з завзяттям, гідним іншого застосування і, головне, без видимої причини атакує проф. Ю. Шереха. Я писав йому про це, але без наслідків. Ви одразу знайшли підкупляючу своюю прямолінійністю причину цих атак: мовляв Шерех не "возвів" Качуровського в генії. Редакторе! То тільки Ви думаете, що в генії можна когось "взвести" або "вивести" з них. Ми думаємо, що для цього не досить навіть справді видатних здібностей проф. Шереха, бо це від критика не залежить. Причина цих атак, очевидно, в тім, що І. Качуровський та Ю. Шерех — представники різних мистецько-світоглядових концепцій, що поборюють одна одну. Але яке все це має відношення до нашої дискусії? Ви навмисне зводите її на невластиві рейки, щоб обминути конкретно поставлені перед Вами факти.

Дуже зворушений Вашим твердженням, що видавши в Зальцбурзі мою збірку, Ви тим самим "оформили мене як поета". Досі я в святій простоті думав, що Ви, як це нормально робить всякий регулярний видавець, тільки технічно оформили мою збірку, але довідавшись, що Ви оформили й самого мене, в подязі і в пошані замовкаю.

Кілька слів про пессімізм. Не вважаю себе безоглядним пессімістом, але й не боюся пессімізму. Як світогляд, він нічим не гірший від оптимізму, бо, як писав недавно один наш критик, "одвіку притаманний мислездатній людині і невіддільний від самосвідомого розуму". Пессімізм, принаймні в літературі, не викликає сумнівів щодо щирості мистця, в той час як оптимізм нераз криє

в собі фальшиву браваду, або й зви-
чайне короткозоре недобачання суті
життєвих явищ. В нашу добу трудно
бути оптимістом, якщо людина справді
чесна з собою. Зрештою, і Ви не оп-
тиміст: хіба оптимісти так нині є, та
ще й з такого пустякового приводу,
як брак передплатників?

Мушу стати також в обороні В. Короленка, людини яскравого таланту і високої культури — так, як свого часу він став у обороні арештованих органами Че-Ка Ю. Клена та інших українських інтелігентів. Ви називаєте його ворогом нашого народу, хоч ніде не кажете, в чим саме виявилася його ворожість*). Взагалі, редакторе, Ви надзвичайно любите голословні твердження. Короленка Ви вважаєте ворогом, а Гацона — українським патріотом. Навіть в наш перевертаючий всі критерії час це виглядає більш ніж дивоглядно...

На цьому кінчатиму свій одвертій і, здається мені, дружній лист до Вас. Можливо (я навіть певен цього), Ви відповідатимете мені, знайдете для мене й "Молодої України" ще дивовижніші обвинувачення, але я ставлю на цьому крапку. Дискутувати з Вами нецикаво. Ви не спростували ні одного нашого твердження, а натомість почали розглаголювати про те, хто купив хатку, а хто сіножатку, та про те, який з Вас золотий чоловік і патріот, що для "Нових Днів" навіть пожертвував своєю мрією — свинячою фармою. Ваш журнал поволі перетворюється на суцільний панегірик собі самому. Подивіться, скільки в новому Ваших підписів і скільки "я". Я, я, я... Віримо, редакторе, що Ви велика людина, але навіщо кричати про це на всіх перехрестях?

Щодо свинячої фарми, то Ви так часто згадуєте про це в журналі і в приватних розмовах, що в деякого мимоволі виникає думка: чи не розминулися Ви з покликанням? Якщо так, то співчуваю Вам, але зарадити, на жаль, не можу. Це занадто приватна справа, і я не хочу, щоб за мою, логічну в таких випадках пораду, Ви загнівались.

З найширішою приязнню й пошаною до Вас

• Ваш Б. Олександрів

П. С. Якщо хочете "повеселити своїх читачів", то передрукуйте цей мій лист. Я навіть попрошу друкарню не розбірати тексту, щоб не вводити Вас в зayıв видатки.

*) Цікаве, що академік С. Єфремов не вважав Короленка ворогом, бо з його ініціативи і під його редакцією Книгоспілка видала 1923 р. три томи вибраних творів В. Короленка в перекладі на українську мову. Пояснити це

З ЛІСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ:

Шановна Редакціє!

Кожна редакція завжди рада почути погляди та завважи читачів щодо змісту редактованого нею журналу чи газети. Знаючи це, хочу подати декілька своїх завваж.

З певною приємністю читалося останнє число журналу "М. У." аж до "звіту" п. М. Гор. про "Третій З'їзд ОДУМ-у в США". Не знаю, чи п. М. Гор. був дійсно на тому З'їзді, чи це, може, хтось з переляку (наслухавшись про діла п. В. Дубняка) йому такого дива наговорив. В кожному разі про такі "звіти" говориться, що вони "більш, як неграмотні".

Можна навести багато фактів з Третього З'їзду ОДУМ-у в США, які напевно збили б з "п'єдесталу" деякі твердження п. М. Гор. Але доцільність ширшої дискусії на цю тему буде видно щойно по надрукуванню статті про З'їзд п. П. Матулою (якщо М. Гор. почне боронитися).

Що ж до закидів п. М. Гор. відносно доповідей Ю. Дивнича та М. Шлемкевича, то найкращою відповіддю було б помістити ці доповіді в "М. У.". Тоді кожний одумівець матиме нагоду переконатися, чи ці доповіді засудити в цілому, як це зробив М. Гор., чи тільки певні місця. Тому від себе прошу шановну редакцію постаратися дозволу надрукувати статті п. Ю. Дивнича і п. М. Шлемкевича в журналі "Молода Україна".

Зокрема щодо закидів, зроблених п. М. Шлемкевичеві, то пам'ятаю добре, ніхто на З'їзді йому закидів не робив. Більшість дискутантів взагалі відмовилася щось сказати про доповідь п. Шлемкевича, мотивуючи це тим, що у філософії вони не орієнтуються.

Виникає питання: чому п. М. Гор. не виступив з осудженням доповіді відразу на З'їзді, коли він був там присутній? Чи зміст доповіді п. М. Шлемкевича дійшов до М. Гор. щойно по З'їзді і то, може, під впливом іншого філософа? Коли ще взяти до уваги, що "М. Гор." — чуже прізвище (див. статтю М. Д. "Слово за Вами, друзі", "М. У." ч. 12-13), то чи не виглядає це на певного роду провокацією?

Дуже шкодую, що М. Гор., замість висвітлити справжній характер З'їзду, взявся пускати всякі теревені на зразок баби Палажки та баби Параски. Неповажність такого звіту напевно не висвітлить справжнього образу В. Дубняка, який, наробив нам чимало лиха.

На останку хочу подати слова п. М. Шлемкевича, який, як видно, не роз-

можна хіба тим, що академік Єфремов не орієнтувався як слід хто друг, а хто ворог України, а п. Волиняк чомусь його не повідомив заздалегідь. (Ред.)

гівався на "звіт" М. Гор. і в статті п. н. "Українська молодь радить" пише:

"...Це ж З'їзд молоді головнох східних українських земель. Вже це, навіть при меншій численності, дає організації питому вагу: в ній озивається молоде покоління великої (підкresлення М. Ш.) України.

Дорогі, знайомі й незнайомі, молоді земляки! Я мав нагоду бачити Вас на довгому шляху з України через Львів, через різні перехідні етапи, табори, аж оце до наших днів. Знаю нещасних утікачів, тихих і ловлених, в убогій одежі, недовірливих, із тривогою в очах. Який інакший образ на залі, де відбувалися наради ОДУМ-у! Гарні, з добрым смаком одягнуті дівчата, стрункі постаті, здорові, усміхнені обличчя молодих людей.

І мріється: так виглядатиме колись Україна в сяєві свободи!" ("Листи до Приятелів" ч. 8.).

З одумівським привітом,
Ваш П. Лимаренко

Від Редакції:

Усім, хто уважно читав звіт М. Гор. про Третій З'їзд ОДУМ-у в США і статтю М. Д. "Слово за Вами, друзі", мусить стати ясно, що ці матеріали вміщено в минулому числі "Молодої України" виключно з ціллю викликати дискусію. Численні листи, що надійшли до редакції в цій справі, виявили несподівано однорідне ідейне і моральне обличчя ОДУМ-у та надзвичайно розвинutий критицизм одумівців. Всі автори листів, гостро засуджуючи діяльність В. Дубняка в ОДУМ-і, стали одночасно в обороні доповідей Ю. Дивничі і М. Шлемкевича. Майже всі вони підкреслюють, що Ю. Дивнич, вийшовши тимчасово з причин приватного характеру з УРДП, залишився й далі таки на позиціях української революційної демократії, і що виступати проти його пісні — це означає бити самих себе. Всі автори листів підкреслюють також, що М. Шлемкевич не говорив у своїй доповіді того, про що згадує М. Гор., і що п. М. Шлемкевича одумівська молодь любить, без уваги на його партійні переконання.

Не маючи можливості вмістити всі ці листи, вважаємо доцільним надрукувати в скороченні лист одного провідного члена УРДП, який вияснює в дечому зміст нотатки М. Гор. Автор, не бажаючи оприлюднювати своє прізвище, між іншим пише:

"В оцінці допису про З'їзд ОДУМ-у (з "У. П."), Ви мали сміливість трохи перетягнути. Гострі інвективи на адресу Дивничі і Шлемкевича не можуть бути названі демагогічними, якщо почути, що вони обидва справді говорили.. Невелика неточність: М. Шлемкевич не є, здається, стипендіатом. Щодо Дивничі, то... ми його громимо не за його

підсоветські писання, не за його біографію, що є частиною біографії кожного з нас і цілого нашого покоління. Ми його громимо за відсутність хребта, за те, що стипендія закрила йому горлянку, яку треба було б використати проти московських імперіалістів і за проданців, нарешті за те, що вийшов вітати дон-ленківських мужиків як "справжню, надійну і перспективну силу". Але від напастей безнадійно дурних Панаєв ми зуміємо його оборонити, якщо він загалом потребує нашої оборони..."

Ми вважаємо, що дискусія щойно почалась. Після надрукування доповідей Ю. Дивничі і М. Шлемкевича в "Молодії Україні" радо дамо слово М. Гор., якщо він, відйшовши від з'їзового переляку, захоче й далі обороняти свої закиди. Справжнє прізвище М. Гор. редакції відоме, тому просимо читачів не утотожнювати його з М. Горготою, колишнім Головою Головної Управи ОДУМ-у Канади. М. Горгота не є автором передрукованого нами з "У. П." звіту про Третій З'їзд ОДУМ-у в США.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

• **П. Промінь, Австралія.** Ваша стаття про Базар прийшла запізно. Використати не можемо. Напишіть нам про життя австралійської молоді.

Ю. Буряківець, США. З Вашими міркуваннями в листі до редакції не згодні, але не заперечуємо Вашого права думати так, як думаете. Справа не в симпатіях чи антипатіях до певних авторів, а в якості їх поетичної продукції. Якщо Ваші твори під мистецьким оглядом дорівнюють творам згадуваних Вами двох авторів на рідних землях — ми міститимемо їх з ще більшою радістю і на найкращому місці, бо Ви наш емігрантський поет та ще й одумівець. Політика в мистецтві не грає ролі — вона може грати ролю тільки в ставленні до мистеця. А до Вас ми ставимося якнайкраще.

П. Карпенко-Криниця, США. Чекаємо обіцянних матеріалів. Хоч Ви не у всьому згідні з нами, ми, однак, не вважаємо це перешкодою для співпраці. Пишіть!

Ганна Черінь, США. Раді бачити Вас в Торонто. Надіємось, що привезете нам гарний репортаж або новелю на одну з тих тем, про які Ви пишете "безліч".

П. Базяк, Париж. Дякуємо за подарунок. По можливості використовуваємо в журналі.

Докія Гуменна, США. Матеріали одержали, дякуємо. Підуть в черговому числі.

І. Лобода, Вінніпег. Раді мати Вас в числі наших співробітників. Ваші побажання в листі беремо до уваги і на-

пишемо Вам на цю тему окремо. Поплемізувати з "Українським Робітником" не будемо, бо не вважаємо цей часопис ніяким партнером в дискусії.

Проф. С. Драгоманов, США. Ваша відповідь А. Чернецькому піде в черговому числі.

Для різдвяного подарунку надається якнайкраще

"ВЕЛИКЕ ЦАБЕ"

Докій Гуменної

розкішно ілюстроване видання, де розвага гармонійно сполучена із пізнаванням запашної нашої минувшини.

Ціна 2 дол. 50 ц. 160 стор. Понад 300 ілюстрацій. Замовляти:

**"МОЛОДА УКРАЇНА",
191 Lippincott St., Toronto, Ont.**

**НА ПРЕСОВИЙ ФОНД
"МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" ЖЕРТВУВАЛИ:**

І. Лимаренко	\$2.00
С. Кривоус	\$5.00
Ю. Краснов	\$2.00
В. Нечай	\$2.00

о. Д. Фотій	\$1.00
М. Пилипенко	\$2.00

Філія ОДУМ-у в Гамільтоні:

М. Козацький	\$1.00
О. Денисенко	\$1.00
І. Гордієнко	\$2.00
І. Наливайко	\$1.00
І. Богданів	\$1.00

Ініціатор збірки п. Г. Лугіна.

Філія ОДУМ-у в Дітройті:

По 5.00 дол.: П. Китастий, В. Миколаєнко і Л. Король.

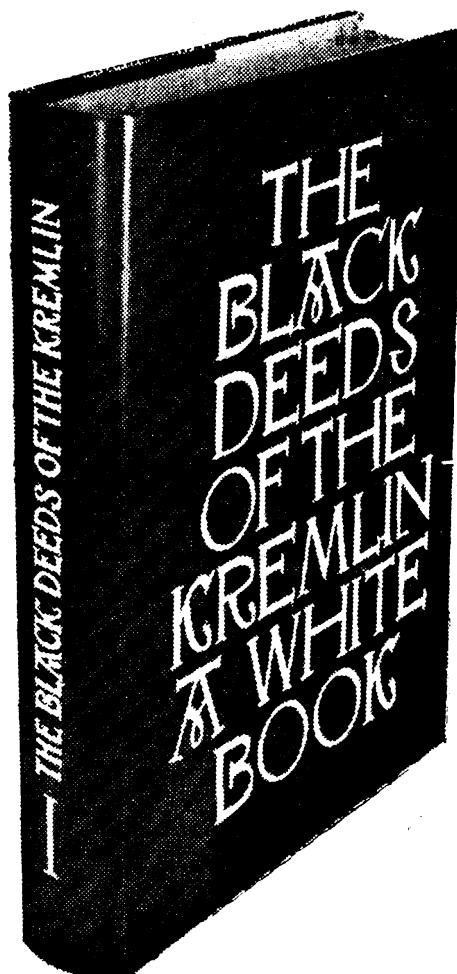
По 2.00 дол.: Л. Худяк і Л. Шашло.

По 1.00 дол.: Ю. Розгін, Л. Щюра, Г. Філоненко, Д. Шклапай, Др. Вол. Балан і О. Гончар.

С. Омельченко 0.25, С. Малиновський 0.50, С. Заяць 0.25, Х. Кирилів 0.50, Л. Зайцев 0.25, Н. Івасюк 0.40 і Л. Волюх 0.90 дол.

Ініціатори збірки П. Китастий і Н. Васильченко.

Жертводавцям та ініціаторам збірки, Редакція й Адміністрація висловлюють ширу подяку.

НАЙКРАЩИЙ РІЗДВЯНИЙ ПОДАРУНОК ДЛЯ НАШИХ ПРИЯТЕЛІВ З АНГЛОМОВНОГО СВІТУ — ЦЕ "БІЛА КНИГА ПРО ЧОРНІ ДІЛА КРЕМЛЯ".

Українці!

Використайте можливість поширити правду про Україну під російською комуністичною окупацією серед наших співгромадян англомовного світу, підносячи їм Білу Книгу в формі різдвяного подарунку.

Ціна 5 долярів. Замовлення разом з "моней-ордером" слати на адресу:

**"SUZERO", 79 Ulster St., Toronto 4,
Ont. Canada.**

ДРУЗІ ОДУМІВЦІ!

ПАМ'ЯТАЙТЕ, ЩО ВАШОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬОВОЮ УСТАНОВОЮ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ І КАНАДІ є

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

ТВЕРДИНА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЇ В АМЕРИЦІ

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ — це народня-братська запомогово-асекураційна установа, побудована на широ демократичних основах, з різними родами забезпечень.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ за 43 роки свого існування виплатив посмертних забезпечень спадкоємцям (жінкам, чоловікам, дітям, іншим своїкам) та допоміг бідним понад 3,000,000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ виплатив на різні народні цілі в Україні (давніше), США і Канаді понад 200,000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ має тепер 21,000 членів та 5,250,000 доларів майна.

ЗАБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ Й СВОЮ РОДИНУ В УКРАЇНСЬКОМУ РОБІТНИЧОМУ СОЮЗІ!

**ВАША ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ —
НАДІЯ НА ВАШЕ КРАЩЕ МАЙБУТНЄ!**

**ВАШІ ВКЛАДКИ ЦЕ НАЙПЕВНІША ОЩАДНІСТЬ, ЩО ПРИНОСИТЬ ВАМ
ЩОРІЧНУ ВИСOKУ ДИВІДЕНДУ!
ПОМАГАЙМО СОБІ ГУРТОМ!**

За інформаціями пишіть:

UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
524 Olive St. Scranton, Pa., U.S.A.

Або (в Канаді):

H. MAZURYK

516 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada